

Edebiyat ve Sanat İlişkisi: Edebiyat Öğretmenleriyle Bir Görüşme

Derya Yıldız
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Umay Gümüş
Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı

Bu makaleye atf için (To cite this article):

Yıldız, D. & Gümüş, U. (2024). Edebiyat ve sanat ilişkisi: Edebiyat öğretmenleriyle bir görüşme [The relationship between literature and art: An interview with literature teachers]. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi) [Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal)]*, 8(2), 146-185.

Makale Türü (Paper Type):

Araştırma (Research)

Etik Kurul Adı, Onay Tarihi ve Sayısı (Ethics Committee Name, Approval Date and Number):

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Tarih: 08/07/2022, Toplantı Sayısı: 08 ve Karar No: 2022/297.

Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi):

Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi); bilimsel ve hakemli bir dergi olarak yılda iki kez yayınlanmaktadır. Bu dergide; bilim, eğitim, sanat veya teknoloji ile ilgili özgün kuramsal çalışmalar, literatür incelemeleri, araştırma raporları, sosyal konular, kitap incelemeleri ve araştırma makaleleri yayınlanmaktadır. Dergiye yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin daha önce yayınlanmamış veya yayınlanmak üzere herhangi bir yere gönderilmemiş olması gerekmektedir. Bu makale araştırma, öğretim ve özel çalışma amaçları için kullanılabilir. Makalelerinin içeriğinden sadece yazarlar sorumludur. Kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine riayet edilmesi gerekmektedir. Yazarlar, araştırma ve yayın etiğine uyduklarını beyan ederler. Dergi, makalelerin telif hakkına sahiptir. Yayıncı, araştırma materyalinin kullanımı ile ilgili olarak doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkan herhangi bir kayıp, eylem, talep, işlem, maliyet veya zarardan sorumlu değildir.

Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal):

Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal) is published twice a year as a scientific and refereed and journal. In this journal, original theoretical works, literature reviews, research reports, social issues, psychological issues, curricula, learning environments, book reviews, and research articles related to science, education, art or technology are published. The articles submitted for publication must have not been published before or sent to be published anywhere. This article may be used for research, teaching, and private study purposes. Authors alone are responsible for the contents of their articles. Copyright regulations must be followed for the ideas and art works used. The authors declare that they adhere to research and publication ethics. The journal owns the copyright of the articles. The publisher shall not be liable for any loss, actions, claims, proceedings, demand, or costs or damages whatsoever or howsoever caused arising directly or indirectly in connection with or arising out of the use of the research material.

Bu eser, Creative Commons Atf-GayriTicari-AynıLisanslaPaylaş 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
[This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.]

Edebiyat ve Sanat İlişkisi: Edebiyat Öğretmenleriyle Bir Görüşme

Derya Yıldız, Umay Gümüş

Makale Bilgisi

Makale Tarihi

Gönderim Tarihi:
25 Mart 2024

Kabul Tarihi:
30 Haziran 2024

Anahtar Kelimeler

Edebiyat
Sanat
Etkinlik
Edebiyat öğretmeni
Edebiyat öğretimi

Öz

Edebiyat ve sanat birbirini besleyen ve sürekli etkileşim halinde olan iki önemli alandır. Edebiyat öğretiminin sağlanmasında okul içinde ve dışında gerçekleştirilecek etkinliklerin yanında, yöneticilerin dersin işleyişine uygun ortamları sağlaması, öğretmenlerin iş yüklerinin azaltılması, güncel edebiyatın takip edilmesi; dijital okuryazarlığın geliştirilmesi, öğrencilere okuma kültürü kazandırılması oldukça önemlidir. Bütün bu uygulamalar, öğrencilerin sanatın ve edebiyatın yaşamın içinde var olduğunu görmelerine olanak sağlayacaktır. Bu sebeple bu çalışmada, Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin edebiyat ve sanat farkındalığını ortaya koymak amaçlanmış, öğretmenlerinin görüşlerinden yola çıkılarak edebiyat ve sanat kavramları arasında var olan ilişki çeşitli unsurlar çerçevesinde ele alınarak öğretmenlerin sanatsal etkinliklere katılma durumları ve öğrenme süreçlerine sanatı ne kadar dahil ettikleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim desenine göre yürütülmüştür. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir.

The Relationship between Literature and Art: An Interview with Literature Teachers

Article Info

Article History

Received:
25 March 2024

Accepted:
30 June 2024

Key Words

Literature
Art
Event
Literature teacher
Teaching literature

Abstract

Literature and art are two important fields that feed each other and are in constant interaction. In addition to the activities to be carried out inside and outside the school, it is very important for administrators to provide environments suitable for the functioning of the course, to reduce the workload of teachers, to follow current literature, to develop digital literacy, and to provide students with a reading culture. All these practices will allow students to see that art and literature exist in life. For this reason, this study aims to reveal the literature and art awareness of Turkish language and literature teachers. Based on the opinions of the teachers, the relationship between the concepts of literature and art was discussed within the framework of various elements and it was tried to reveal the extent to which teachers participate in artistic activities and how much they include art in their learning processes. This study was conducted according to the phenomenology design, one of the qualitative research methods. The data were collected with a semi-structured interview form and analyzed by content analysis method.

Giriş

İnsanlık, bilgi birikiminin neredeyse tamamını kitaplar aracılığıyla muhafaza etmiş ve sonraki kuşaklara aktarabilmiştir. Bu bakımdan bir etkinlik olarak okuma ve yazma, edebî olsun veya olmasın belki de insanlık tarihi kadar eski bir davranış biçimidir. İnsan, kendini ve dünyayı anlamlandırmaya çalıştığı andan itibaren sözlü de olsa çeşitli metinler üretmiş ve bu noktada genellikle kurgusal unsurlar kullanılarak edebî kaygıya sahip metinler ortaya çıkmıştır.

Hipermetin kavramı ile dinamik ve statik farklı çağrışımlar kazanan metin, sanat ve edebiyat arasındaki ilişkiyi çok boyutlu ele almayı gerekli kılar. Artık metnin okur sayısı kadar anlamı vardır. Daha ileri bir söylemle yorumun potansiyel olarak sınırsızlığı, okura, yazara ve metnin niyetine göre anlam değerlerini ortaya çıkarır (Eco, 2003: 34). Güzel sanatların bir dalı olan edebiyat, dil unsurunu malzeme olarak kullanması dolayısıyla diğer güzel sanat dallarına göre daha kolay ve ulaşılabilir bir alan olmak bakımından dikkat çekicidir. Dil malzemesi, edebiyatın görsel veya işitsel diğer sanat dallarıyla doğrudan veya dolaylı olarak ilişki kurmasını da kolaylaştırır. Sanat, özellikle erken ve klâsik dönemlerde, mitolojiden, dinî ve edebî metinlerden etkilenmiştir, edebiyat ve görsel sanatlar arasındaki ilişki ile ilgili tartışmalar da antik dönemde mimesis ile resim ve şiir arasındaki benzerlik noktasında ortaya konmuştur (Dikmen, 2019: 387). Kültürel bir unsur olarak edebiyatın, toplumu kendisine anlatma işlevi estetik kaygı taşıdığı için edebiyat, hem sanatla hem bilim dallarıyla ilişkilendirilir.

Kolektif bilincin yansımalarına ev sahipliği yapan edebiyatın öğretiminde de toplumun tarihî süreçlerine bağlı bir sıralama söz konusudur. Edebiyat bu özelliği dolayısıyla içinde doğduğu ulusun tarihine kaynak olur. Bir toplumun tarihi, siyasi ve sosyolojik yapısını ve bunlarda yaşanan değişimleri, o toplumun edebî eserlerinde okumak mümkündür. Ancak edebî eserde didaktik değil sanatsal üslup ön plandadır.

Sanatın bağımsız kimliğini kazanma serüveninin tabiatı taklitle başlayıp yeni bir tarz ve yorumla geliştiği ve onu kurumsallaştırdığı; sanata sosyal değişimi betimleyecek özellik kazandırdığı şeklinde ifadeleriyle Köprülü, sanatın varlığını sosyolojik yapılanmanın önemli bir parçası olarak ele alır (Genç, Küçükşen Öner, 2017: 186). Edebiyat için de aynı işlevden söz edilir. Edebiyatı, toplumun tarihsel sürecini yansıtan bir ayna olarak tanımlayan Köprülü'nün (2003: 27-28), sanat ve edebiyatın işlevlerini ele aldığı noktalar böylece örtüşmektedir. Aynı zamanda edebiyatın ve toplumun karşılıklı etkileşimine değinerek sanat tarihinin seyrini toplumsal yaşamın gelişimine ve değişimine bağlar. Aynı çalışmada, edebî eserin içinde doğduğu toplumun kültürel, tarihi ve sosyal şartlarına bağlı olarak geliştiğinden söz eder, bir edebî eser, içtimaî bir mefkûrenin ifadesidir (Köprülü, 2003: 27-28). Güzel sanatların bir dalı olarak bu değişimlerin ve etkileşimin en belirgin olarak yansıtıldığı alan edebiyattır. Edebiyatın toplumu yansıtma işlevi, onun sadece bir araç olduğu şeklinde yorumlanmamalıdır. Edebiyat bu yansıtmayı yaparken bazen imge ve mecaz gibi dilin olanaklarını bazen kurgusal olanın olanaklarını bazen de müziğin yani fonetik sanatların olanaklarını kullanır. Ortaya çıkan ürün ise sanat eseridir ve biriciktir. Edebiyat, tarih, sosyoloji, psikoloji gibi bilimlerden yararlanarak bir sanat eseri ortaya çıkarır.

Bir sanat dalı olan edebiyatın ve sanatın tanımı yapılırken estetik zevk, heyecan, eseri ortaya çıkaracak malzeme

gibi ikisinde de var olan ortak unsurlardan söz edilir. Orhan Okay'a göre edebiyat, eser ve seyirci arasında doğrudan temas kuran tek sanattır. Okay, edebiyatın sanatkarın iç dünyasında doğan zihni bir sanat olduğu, bu bakımdan güzel sanatlar içinde maddi malzemeye, göz ve kulak duyu organlarına, faydaya, fizik dünyasının kanunlarına bağlı olmadığını belirtir (Kavaz, 2020: 82). Bu bakımdan bir sanat dalı olarak eğitimin içinde var olmasının yanı sıra edebiyatın birey ve toplum eğitimindeki yeri de oldukça önemlidir.

Edebiyat ile sanat arasında var olan ilişkiden ve eğitimde sanatın rolünden söz edilirken farklı sanat dalları içinde edebiyatın varlığı da ele alınmalıdır. Edebî eserin farklı sanat dallarından faydalanarak hedef kitleye ulaştırılmasına örnek olarak edebî eserlerden uyarlanmış sinema filmleri ve diziler gösterilebilir. Kurgusal sinema filmleri ve bazı diziler, edebî eserlerden uyarlanarak seyirciye ulaşır. Okuyucunun ve yazarın hayal dünyasında var olan unsurlar, sinemayla birlikte perdeye aktarılırlar. Mehmet Rauf'un "Pençe" adlı oyunundan uyarlanan film, kurgusal ilk Türk filmidir. Film, 1917 yılında Sedat Simavi tarafından edebiyattan sinemaya uyarlanan ilk Türk filmi olma özelliği de taşımaktadır. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın "Mürebbiye" ve Yusuf Ziya Ortaç'ın "Binnaz" adlı eserleri 1900'lü yılların başında uyarlanır. Sinema sanatının ortaya çıkışından itibaren var olan ve sinemanın edebiyattan etkilenmesi şeklinde başlayan iki disiplin arasındaki ilişki zamanla karşılıklı hâle gelmiş, sinema, edebî eserin yeni bir anlatım dili olarak nitelendirilmiş ve edebiyatçıların da sinemadan etkilenerek eserlerini oluşturması söz konusu olmuştur. Bu bakımdan edebiyat ve sinema sanatının eğitici ve eğlendirici yönlerinin olması ve iletişim işlevine sahip olmaları gibi ortak özellikleri vardır (Kula, 2022: 37).

Görsel sanatlar ve edebiyat arasındaki etkileşimin çok yönlülüğü farklı çalışmalarla ele alınmıştır. McLeod (2019: 2), sanat ve edebiyat arasındaki çok yönlülüğü yansıtan çalışmada öğretmen adaylarının görsel sanatlarla edebî sanatlar arasındaki ilişkinin çeşitli boyutları ele alınmıştır. Bu araştırmanın ulaştığı sonuç, görsel sanat eserlerinin sözlü tasviri olarak açıklanan ancak bu tanımın ötesinde metinlerarasılık bakımından iç içe geçmiş sanat eserlerinin incelenmesinde ve anlamlandırılmasında bir yöntem olarak kullanılan, ekfrastik şiir becerileri ile uğraşmanın eleştirel hikâye anlatıcılarının ortaya çıkmasını sağladığı yönündedir. Bu veriler sanat temelli müfredatın öğrenci yaratıcılığını geliştirmede kullanılabileceğini göstermektedir.

Edebiyat öğretiminde sanat etkinliklerinin dersin işleyişini daha zevkli bir hale getirdiği ve öğrenmenin kalıcılığının sağlanması bakımından yaşayarak ve deneyimleyerek öğrenmenin önemi eğitim odaklı çalışmalarda ulaşılan genel kanılardandır. Edebiyat öğretiminde amaç, öğrenciye veya bireye sanat metinleri aracılığıyla ulaşmaktır. Böylece öğrenci, farklı bakış açıları kazanma, yorumlama, yaratıcılığını ortaya çıkarma gibi kazanımlar sağlarken ezberci eğitimin önüne geçilerek öğrenilen bilgilerin kalıcılığı da gerçekleşmiş olur.

Edebiyat ve edebî metinlerin, sanat ve estetik işlevlerinin yanı sıra halkı eğitmek gibi bir yönlerinin de bulunduğu bazı araştırmalarla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Edebî eserin bu yönü, sanatçı tarafından isteyerek kullanılmış veya zaman içerisinde eser bıraktığı etki bakımından böyle bir görev de yüklenmiş olabilir. Liselerde uygulanan edebiyat eğitiminde amaç, edebî eseri her yönüyle ele almak olmalıdır. Bu bakımdan eserin sadece iç dinamikleri değil eğitici işlevi de oldukça önemlidir. Edebî eser bütün bunların yanı sıra ortaya çıktığı dönem hakkında da okuyucuya bilgi verir, aynı zamanda vücuda getirildiği dönemde ve sonraki dönemlerde ulaştığı kitleyi aydınlatma

görevini de üstlenir. Bu nokta edebiyatın sanat eğitiminde, toplumsal gelişimde, tarihsel süreçleri göstermekte yüklediği işlev bakımından da önemlidir. Özcan, “Eğitim Açısından Edebiyat ve Behişt’inin “Heşt Behişt” Mesnevisi” başlıklı çalışmasında edebiyatın, eğlendirme yönünün görünüşte olduğunu asıl işlevinin okuyucuyu düşündüren ve eğiten yanı olduğunu belirtmiştir (Özcan, 2012: 136).

Lise öğretiminde edebiyat dersi yıllık planlarda yer alan bazı kazanımlar öğrencilerin ortaya bir ürün koymasına yönelik etkinlikler içermektedir. Söz gelimi şiir, hikâye, roman, tiyatro gibi ünite sonlarında öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmek için yazma çalışmaları, edebî eser ve diğer sanat dalları arasında var olan ilişkileri çözümleyebilmeleri için sinema gibi görsel sanat dallarının yer aldığı etkinliklerin gerçekleştirilmesi önemlidir. Bunun yanında metinlerarasılık yoluyla sanat dalları arasındaki etkileşimi fark edebilmeleri öğrencilere kazandırılması beklenen davranış biçimleridir. Bu kazanımların sağlanabilmesi için farklı sanatsal etkinliklerine edebiyat derslerinde yer verilmesi gerekir.

Türk Dili ve Edebiyatı dersinde, dil ve edebiyat becerilerinin geliştirilmesi ve bu doğrultuda farklı duyuşsal algılara hitap eden uyarıların olması da önemli bir unsurdur. Edebiyat öğretimi, dil öğretimi ile beraber yürütülen bir süreçtir. Bir sanat eğitiminin, sanatla eğitilmeyi ve sanat için eğitilmeyi ifade ettiği gibi, edebiyat eğitimi de, edebî metinlerle eğitilmeyi, dili iyi kullanmayı, insan dünyasına karşı ilgi duymayı, özgün ifadeler yakalayabilmeyi, ifade eder. Bu anlamda, edebiyat, hem okumayı ve hem de yazmayı içeren yaratıcı bir anlama sürecidir (Taşdelen, 2006: 12). Edebiyat dersinin işlenişi esnasında öğretmenlerin ders planlarında yer alan kazanımları öğrencilere kazandırabilmek için derse getirilen farklı materyallerle veya öğrencilere çeşitli imkânlar vererek dersin işlenişinde görsel ve işitsel öğelerin kullanımına yer açtıkları ve edebiyat dersinin bu tür uygulamaları gerçekleştirmek için olanaklarının fazla olduğu edebiyat öğretiminde sanattan faydalandığının bir kanıtıdır. Edebiyat öğretimi ile başkalarının deneyimleri yoluyla bireyin çeşitli yönlerden eğitilmesi söz konusudur. Özarslan (2006: 250), edebiyat öğretiminin insanı hayata hazırlayan, öğrenciyeye farklı bakış açıları kazandıran, eleştirel düşüncüyü geliştiren, sanatı her yönüyle insan etkinliklerine dâhil eden tarafına dikkat çekerek orta öğretim kurumlarında verilen edebiyat derslerinin öğrenci, veli, öğretmen ve eğitim öğretim siyasetlerini uygulayanlar açısından yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Bu nokta edebiyat derslerinde ilkökul sıralarından itibaren süregelen dil bilgisi öğretimi ve edebiyat tarihi merkezli yöntem dersin işlenişinde sanat etkinliklerine ayrılacak süreyi de kısıtlamaktadır.

Çağdaş eğitim anlayışı, öğretim etkinliklerinde çocukların ilgilerini ve yeteneklerini geliştirmeye yönelik, yaratıcılıklarını ortaya çıkarmayı hedefleyen ve yeni beceriler kazanmalarına olanak sağlayan bir yöntemdir. Çocuk bu yöntemle kendini ifade etmeyi öğrenir ve gelişir. Sanat eğitimi, çocuğun kişisel gelişimini desteklemektedir. Sanat eğitiminin bireyin yaratıcılığını geliştirir, bireye kendini anlatma yolunda estetik bir yapı kazandırır. Bu sebeple entelektüel gelişime katkı sağlayabilmek için sanat eğitiminin küçük yaşlardan itibaren verilmesi gerekir (Deleş ve Aral, 2022: 1004). Çağdaş eğitim anlayışına, ana sınıftan itibaren eğitimin her kademesinde yer verilmelidir ve bu yöntem, edebiyat öğretiminde lise öğrencilerinin sanatsal etkinlikleri sınıf içi, okul içi ve okul dışında deneyimleyerek, etkinliklerin içinde yer alarak gerçekleştirmelerine olanak sağlamalıdır.

Öğrencilerin entelektüel gelişimlerini desteklemek, onlara farklı bakış açıları kazandırmak, için edebiyat dersinin öğretiminde sanat etkinliklerine yer vermenin yanında sanatın toplumları eğitmedeki rolü de düşünülerek öğretim programları içinde sanat etkinliklerine yer verilmesi toplumların ve dünyanın çirkinliklerine set çekmek, huzurlu ve yaşanır bir dünyaya ulaşmak bakımından da önemlidir. Özbek (2018: 74), edebiyat eğitiminde sanatın hayatı önemine dikkat çekerek toplumsal gelişimle sosyal bilimlerin arasındaki doğru orantılı bir ilişkiden bahsetmiştir. Ona göre bilimsel gelişmelerin dahi insanoğlunun hayal gücünün etkisiyle gerçekleşen birer rüya olduğunu unutmamak gerekir. Önce hayal eden insan, o hayali sonra gerçeğe dönüştürür. Öyle ki insanlığın Ay'a yolculuğu gerçekleştirebileceğine inanması Jules Verne'in hayalini kurduğu ve 1865'te yayımladığı "Ay'a Yolculuk" isimli eserinden neredeyse 100 yıl sonra gerçekleşmiştir.

Özbek (2018: 76), sanatın insanın hayal gücünü harekete geçirmesinin yanında güçlü ve etkili bir eğitim aracı olduğundan da söz eder. Ulusal bir ayağı bulunan sanat aracılığı ile toplumların ortak beğeni ve ortak davranışlarının ortaya çıkmasının yolu açıılır ve sanat, bireyin ruhunu eğitir. Sanat sıradan olanı, toplumsal olanı estetik boyutu ile yeniden ele alır. Bu şekilde insan, karşı karşıya kaldığı eserden haz duyar, hayatı tek boyutlu görmekten uzaklaşır, önyargıları yok olur. Sanat, insana ait bir olgudur bu sebeple insana ait olan davranışlar geliştirir, sanatla beslenen toplumların ve bireylerin vicdanları aydınlık, yürekleri duyarlı hâle gelir. İnsan sadece düşünerek değil, hissederek, sezerek insan vasfı kazanır. Sanat, insana yüreği ile düşünmenin, yüreği ile duymanın yollarını gösterir. (Özbek 2018: 76)

Bu çalışmada Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretmenlerinin edebiyat ve sanat ilişkisine bakışları, edebiyat dersinin işlenişinde sanat etkinliklerinin yeri, öğretmenin öğrencilerin sanatla etkileşimlerine katkıları, sanat etkinliklerine ulaşmada karşılaşılan engeller ve bunlara yönelik çözüm önerileri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Dersin yürütücüsü olan öğretmenlerin, edebiyat ve sanat kavramlarının iç içe olması dolayısıyla sanatla bir arada olmaları kaçınılmazdır. Ayrıca öğrenme ortamı içinde ve dışında öğrencileri sanatın her türlüyle yan yana getirecek ve onlara yeni bakış açıları kazandıracak olanlar da öğretmenlerdir. Araştırmanın amacı, Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretmenlerinin derslerde kullandıkları sanatsal metinlerin niteliği, okuma kültürleri ve bunun derslerine katkısı, öğretmenlerin sanatsal etkilere yönelik bakışları ve tercihleri ile ilgili düşüncelerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda öğretmen yanıtlarından elde edilen verilerle edebiyat ve sanat ilişkisinin önemine dikkat çekmek ve farkındalığı geliştirmek için önerilere yer verilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde edebiyat öğretmenlerinin sanat hakkındaki görüşlerine ve derslerinde sanata nasıl yer verdiklerine yönelik araştırma eksikliği olduğu görülmektedir. Bu konuda edebiyat öğretmenlerinin kendilerini yeterli görüp görmedikleri, lisans döneminde sanata yönelik yeterli eğitim alıp almadıkları, okullarda sanat sevgisi ve ilgisi kazandırırken karşılaştıkları olumlu veya olumsuz durumların neler olduğu ve deneyimleri bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretim programında da özellikle edebiyat ve sanatın etkileşimi üzerinde durulmuştur. Bu bakımdan öğretmenlerin derslerde ve ders dışında edebiyat-sanat ilişkisi üzerine neler yaptıklarının belirlenmesi önem taşımaktadır. Tüm bu bilgiler ve sahada yapılan gözlemler neticesinde edebiyat öğretmenlerinin sanatla ilgili kazanımları kazandırırken zorluk yaşayabilecekleri öngörülmüş ve öğretmenlerin görüşleri incelenmek istenmiştir. Sanatın önemi göz önüne

alındığında sanatla doğrudan ilişkili olan edebiyat dersinin yürütücüsü olan edebiyat öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu doğrultuda Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerine katıldıkları sanatsal etkinlikler, en sevdikleri sanatçılar, okumayı tercih ettikleri türler ve eserler, en son okudukları kitaplar, takip ettikleri ödüller, takip ettikleri süreli yayımlar, derste kullandıkları sanatsal metinler gibi edebiyat ve sanat ilişkisini ortaya çıkaracak sorular sorulmuştur.

Çalışmanın sonuçları ve sunulan önerilerin dikkate alınmasının öğrencilerin sanatla ilişkisine olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca çalışma sonuçlarının diğer ülkelerdeki edebiyat derslerindeki sanatla ilişkilerle ilgili karşılaştırmalı çalışma yapacaklara olanak sunması, yapılan önerilerin de farklı bakış açıları geliştirmesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu dersin evrensel bir dili olduğu için iyi bir dünya vatandaşı yetiştirmek adına uluslararası alana da katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretmenlerinin edebiyat ve sanat ilişkisine bakışları, edebiyat dersinin işlenişinde sanat etkinliklerinin yeri, öğretmenin öğrencilerin sanatla etkileşimlerine katkıları, sanat etkinliklerine ulaşmada karşılaşılan engeller ve bunlara yönelik çözüm önerileri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Buna göre araştırmanın amacı, Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretmenlerinin derslerde kullandıkları sanatsal metinlerin niteliği, okuma kültürleri ve bunun derslerine katkısı, öğretmenlerin sanatsal etkinliklere yönelik bakışları ve tercihleri ile ilgili düşüncelerini ortaya koymaktır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu çalışma, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin edebiyat ve sanat ilişkisine dair görüşlerini belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim desenine göre yürütülmüştür. Reiners (2012), olgubilimde ele alınan konunun derinlemesine açıklanmaya çalışıldığını belirtir. Yıldırım ve Şimşek (2018), olgubilim deseni ile olguların tam olarak ortaya konmaya çalışıldığını ifade eder. Buna göre bu çalışmada Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin sanat ve edebiyata ilişkisine yönelik görüşleri derinlemesine bir anlayışla kategorize edilmiş ve düşünceleri irdelenmiştir.

Çalışma Grubu

Olgubilim çalışmalarında katılımcılar, çalışmanın odak noktasını oluşturan bireylerdir. Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunu gönüllü Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemine belirlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2018), ölçüt örneklemede araştırmanın amacına uygun biçimde ölçütlerin belirlenerek çalışma grubunun bu doğrultuda oluşturulduğunu ifade eder. Çalışma grubunun belirlenmesinde belirlenen ölçütler şöyledir:

1. Farklı lise türlerinde görev yapıyor olma: Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Fen Lisesi, Meslekî ve

Teknik Anadolu Lisesi, Çok Programlı Lise ve Özel Liselerde görev yapan Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin çalışma grubunda yer alması sağlanarak farklı okul türlerinde görev yapan öğretmenlerin sanatla ilişkileri belirlenmeye çalışılmıştır.

2. Farklı kıdem özelliklerine sahip olma: Mesleğinin farklı kıdem yıllarında (0-5 yıl ve 20 yıl ve üzeri aralığında) görev yapan öğretmenler çalışma grubuna seçilerek kıdem ile sanat ilişkisi ele alınmıştır.
3. Eğitim durumlarının farklılaşması: Lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki eğitim durumuna sahip öğretmenlerin sanatla ilişkileri incelenmiştir.
4. Mesleki yetkinlik: Araştırmacılar edebiyat ve sanat kapsamında yeterli ilgi ve deneyime sahip olduklarını düşündükleri Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri çalışmaya dâhil edilmiştir.

Bu ölçütleri araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim- öğretim yılı bahar dönemi ile 2022-2023 eğitim- öğretim yılı güz döneminde İstanbul ilinin çeşitli ilçelerinde ve Kocaeli ile Antakya’da görevli Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri oluşturmaktadır. Katılımcıların üçü özel okullarda çalışmakta olup diğer katılımcıların hepsi devlet okullarında görevlidir.

Katılımcıların çalıştıkları devlet okulları içinde Anadolu Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Fen Lisesi, Meslekî ve Teknik Anadolu Lisesi, Çok Programlı Lise ve Özel Liseler bulunmaktadır.

Tablo 1. Çalışma Grubu Özellikleri

		Frekans	Yüzdellik
Cinsiyet	Kadın	13	81.25
	Erkek	3	18.75
Kıdem	0-5	1	6.25
	6-10	3	18.75
	11-15	8	50
	16-20	3	18.75
	20 ve üzeri	1	6.25
Okul	Anadolu Lisesi	3	18.75
	Sosyal Bilimler Lisesi	3	18.75
	Fen Lisesi	1	6.25
	Meslekî ve Teknik AL	4	25
	ÇPL	1	6.25
	Özel Lise	3	18.75
	İmam Hatip Lisesi	1	6.25
Eğitim	Lisans	3	18.75
Durumu	Yüksek Lisans	12	75
	Doktora	1	6.25

Tablo 1’de görüldüğü gibi katılımcıların %81.25’i kadın, %18.75’i erkek öğretmenlerdir. Katılımcıların %50’si

11 ile 15 yıllık meslekî kıdeme sahiptir. 6 ile 10 yıl ve 16 ile 20 yıl arası kıdeme sahip olanlar % 18.75'lik oranda iken 0 ile 5 yıl ve 20 yıl üzeri kıdeme sahip olanlar %6.25'lik orana sahiptir. Katılımcı öğretmenlerin %25'i meslekî ve teknik Anadolu lisesinde; %18.75'lik dilimi Anadolu lisesi, sosyal bilimler lisesi ve özel lisede görev yapmaktadır. %6.25'lik dilim ise çok programlı lisede ve fen lisesinde görev yapmaktadır, ayrıca %6.25'lik dilimi özel lisede görev yapmaktadır. Öğretmenlerin %75'lik dilimi yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. %18.75'i lisans mezunu, %6.25'i ise doktora öğrencisidir. Araştırmada katılımcıların isimleri bir kod (Ö1, Ö2 gibi) ile belirtilmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Süreci

Bu çalışmada edebiyatın sanatla olan ilişkisini ve edebiyat öğretiminde sanatın önemini göstermek amacıyla edebiyat öğretmenleriyle görüşmeler yapılmış ve edebiyat öğretmenlerinin ders içinde veya öğrenme ortamı dışında sanat etkinliklerine bakışı ve sanat etkinliklerinin öğrencilerin üzerindeki etkisi gösterilmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin ve öğrencilerin sanatsal ve kültürel faaliyetlere erişim olanakları, bunlar önündeki engeller ve edebiyat ders kitaplarının içerikleri hakkında öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

Verilerin toplama aşaması için öncelikle araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Öğretmenlere yöneltilen sorunun hazırlanmasında alan yazındaki mevcut çalışmalar ve araştırmanın amaçları göz önünde bulundurulmuştur.

Çalışmada öğretmenler ile gerçekleştirilen görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Kaydedilen görüşme notları dijital ortama aktarılarak analiz edilmiştir. Nitel araştırmalarda görüşmeler, kişilerin herhangi bir durum ya da olguya yönelik duygu ve düşüncelerini kendi gerçekliği çerçevesinde anlamaya olanak sağlamaktadır (Patton, 1997). Yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sorular; öğretmenlerin sanat ve edebiyat ilişkisine yönelik görüşlerini derinlemesine ortaya çıkarmaya yöneliktir. Olgubilim araştırmalarında anlamları derinlemesine analiz etme önceliği olduğu için veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2018)'e göre içerik analizi verileri kodlama, kategorileri bulma, kodları ve kategorileri düzenleme, bulguları tanımlayarak yorumlanması şeklindedir. Araştırmada yazıya geçirilmiş veriler sonucunda önce kodlar; ardından kodlar yoluyla kategoriler ve temalar oluşturulmuştur. Öğretmenler Ö1, Ö2, Ö3 biçiminde kodlanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar betimsel bir anlatım ile sunulmuş olup ve doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Ortaya çıkan temalar çerçevesinde bulgular yorumlanmıştır. Nitel araştırmalarda inanılırlığın sağlanması önemlidir. Bunun için bulguların sunumu bire bir alıntılarla verilmiştir. Verilerin analizinde temalar ve alt temaların oluşturulma sürecinde iki alan uzmanından görüş alınmıştır.

Merriam (2013), araştırmanın güvenilirliğinin sağlanmasında katılımcıların düşüncelerinin doğru ifade edildiğinin önem taşıdığına dikkat çeker. Bu bağlamda araştırmacılar öğretmen görüşlerini temalaştırmış ve görüş birliği sağlamak için düzenlemeler yapılmıştır.

Görüşmeler esnasında öğretmenlere yöneltilen soruların olabildiğince kapsamlı olacak şekilde hazırlanmasına

dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda, çalışmanın iç geçerliğini sağlamak için uygulama öncesinde hazırlanan sorulara yönelik uzman görüşü başvurulmuştur. Bu amaçla bir akademisyen ve iki edebiyat öğretmeni olmak üzere üç konu uzmanının görüşleri alınmış, ardından uzman katılımcılar soruları çalışmanın amacı dikkate alınarak anlaşılabilirlik ve okunabilirlik yönünden değerlendirmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda sorularda gerekli düzeltmeler yapılmış ve sorulara nihai şekli verilmiştir. Öğretmen görüşlerinin saptanmasında yüz yüze yapılan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Tüm konuşmalar ses kaydına alınmış ve araştırmacı tarafından görüşme sırasında notlar alınmıştır.

Öğretmenlerle yüz yüze veya telefonla iletişim kurularak çalışma hakkında bilgi verilmiş ve çalışmada katılımcı olarak yer almayı isteyip istemedikleri sorulmuştur. Katılmayı kabul edenlerle yüz yüze veya zoom üzerinden görüşmeler gerçekleştirilmiş ve görüşme esnasında ses kayıtları alınmıştır. Gönüllü öğretmenlerle görüşmeler yapılmış, öğretmenlere öncelikle cinsiyeti, öğrenim durumu, kıdemi, çalıştığı okul türü, öğrenim durumu, görev yaptığı yer ve okuttuğu sınıf kademeleri ile ilgili kişisel bilgilerin yer aldığı sorular yöneltilmiştir. Daha sonra katılımcılarla ortalama 30 dakikalık görüşmeler yapılmıştır.

Görüşmeler, Mayıs – Ekim 2022 tarihleri arasında yapılmıştır. Cinsiyet, kıdem, mezun olduğu ve çalıştığı okul türü, öğrenim durumu, görev yaptığı yer, okuttuğu sınıf kademeleri ile ilgili yedi soru sorularak öğretmenlere ait kişisel bilgiler alınmıştır. Aynı zamanda öğretmenlere katıldıkları sanatsal etkinlikler, en sevdikleri sanatçılar, okumayı tercih ettikleri türler ve eserler, en son okudukları kitaplar, takip ettikleri ödüller, takip ettikleri süreli yayınlar, derste kullandıkları sanatsal metinler gibi edebiyat ve sanat ilişkisini ortaya çıkaracak sorular sorulmuştur.

Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki soruların hazırlanma sürecinde öncelikle edebiyat ve sanatla ilgili araştırma makaleleri (Aslan, 2010; Calafato, 2023; Güler ve Yücel, 2013; Kavaz, 2020; Özarslan, 2006) ve öğretim programındaki sanatla ilgili kazanımlar incelenmiştir. Daha sonra sorular hazırlanmış ve alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuştur. Alan uzmanlarının görüşleri neticesinde bazı sorular düzenlenmiştir. Örneğin “Sanatın önemli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yerine “Edebiyat dersinde sanatın yeri ve önemi hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu formda yer almıştır. Ardından çalışmaya dâhil edilmeyen üç öğretmenle pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulamadan sonra bazı sorulara ilave bölümler eklenmiştir. Örneğin “Yakın zamanda katıldığınız sanatsal etkinlikler neler?” sorusundan sonra “Başka hangi etkinliklere katılmak isteyip katılmadınız?” sorusu öğretmenlere yöneltilmiştir. Brookfield’ın (1992) soru hazırlama sürecinde önerdiği çok boyutlu sorulardan kaçınılması, soruların kolay anlaşılabilir olması, alternatif soruların yedekte hazır olması gibi özellikler dikkate alınmıştır. Görüşme gerçekleştirilirken katılımcının görüşlerini daha fazla belirtmesine olanak sunan ilave sorular da işe koşulmuştur. Araştırmanın katılımcılarına yöneltilen yarı yapılandırılmış görüşme soruları aşağıda sıralanmıştır.

Görüşme verilerinden elde edilen verilerde araştırmacılar arası uyuma bakılmış ve uyumun %94 düzeyinde belirlenmiştir. Görüşmeler, katılımcıların onayı ile ses kayıt cihazı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler genellikle 35-75 dakika arasında sürmüştür. Kaydedilen görüşmeler metne dönüştürülmüş ve katılımcılara

verilerin sadece araştırma kapsamında kullanılacağı, kimlik bilgilerinin paylaşılmayacağı ifade edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada görüşmelerden elde edilen ses kayıtları içerik analiz yöntemi ile kod, kategori ve temalara ayrılarak yorumlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2018), içerik analizinde verilerin benzer kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek yorumlandığını belirtir. Bu doğrultuda veriler tümevarımcı analiz yöntemi kullanılarak anlamlı bölümlere ayrılarak kategori ve temalar düzenlenmiştir. Görüşme kayıtları betimsel kodlama tekniğiyle analiz edilmiştir. Saldana'ya (2019) göre betimsel kodlama, verilerin konusunun kısa bir ifadeyle özetlenmesidir. Ayrıca araştırmada okuyucuya bütünsel bir bakış açısı kazandırmak amacıyla verilerden elde edilen kod bulutu kullanılmıştır.

İçerik analizinde amaç toplanan verileri yorumlamaktır. Bu süreçte toplanan veriler belirli temalar etrafında sınıflandırılmıştır. Veri analizi yapılırken şu dört aşama izlenmiştir; öncelikle verileri kodlama işlemi yapılmış, kodlanan veriler, ortak özelliklerine göre sınıflandırılarak alt temalara ve temalara ulaşılmış, daha sonra oluşturulan alt temalar ve temalar düzenlenerek bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır.

Çalışmada inandırıcılığın (iç geçerlik), aktarılabilirliğin (dış geçerlik), güvenilirlik ve onaylanabilirliğin (dış güvenilirlik) sağlanabilmesine yönelik ölçütler (Guba ve Lincoln, 1982) göz önünde bulundurulmuştur: Maxwell (2004), inandırıcılığın sağlanması için katılımcı doğrulamasının önemli olduğunu dile getirmiştir. Bunun için oluşturulan kod, kategori ve temalar çalışmaya dâhil edilen Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerine iletilerek onlardan yapılan yorumların doğru olup olmadığına ilişkin fikirleri alınmıştır. Çalışmada aktarılabilirlik için örneklem seçiminin nasıl yapıldığı ve katılımcıların özellikleri gibi durumlar ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Buna göre amaçlı örnekleme yöntemiyle öğretmenlerin seçildiği ifade edilmiştir. Guba ve Lincoln (1982), verilerin herhangi bir yorum katılmadan aktarılmasının önemine dikkat çeker. Bu bakımdan öğretmen görüşleri doğrudan aktarılmıştır. Denzin (1973), güvenilirliğin sağlanmasında araştırmacı ve veri çeşitlenmesinin önemli olduğunu söyler. Buna göre araştırmacılar verileri ayrı ayrı ele almış ve çalışma grubunda yer almayan öğretmenlerle de ön görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Holloway ve Wheeler (2013), onaylanabilirlik için bütün sürecin açıkça ifade edilmesi ve görüşlerin doğrudan verilmesi gerektiğini belirtir. Buna göre veriler, ham veri örnekleri olarak katılımcıların kendi cümleleri ile sunulmuştur. Çalışmada öğretmenlerle birebir görüşmeler yapılmış ve onlara aynı sorular yöneltilmiştir, bu bakımdan görüşmeler sonucu elde edilen veriler, bağımsız şekilde ortaya konmuştur. Öğretmen yanıtlarında ortaya çıkan farklılıklara çalışmada yer verilmiştir ancak öğretmenlerin ana temalar ve alt temalar etrafında ortaya koydukları görüşler genel bir kanı oluşturacak niteliktedir bu durum çalışmanın güvenilirliği bakımından önemli bir etkidir.

Etik Kurul Adı, Onay Tarihi ve Sayısı

Bu çalışmada Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan Tarih: 08/07/2022, Toplantı Sayısı: 08 ve Karar No: 2022/297 ile etik izni alınmıştır.

Bulgular

Yarı yapılandırılmış form kullanılarak öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonrasında elde edilen bulgular öncelikle ana temalara ayrılmıştır. Bu temalar, takip edilen etkinlikler, okuma oranları ve okuma tercihleri, ders kitaplarının yeterliliği ve karşılaşılan zorluklar olarak dört başlığa ayrılmıştır. Takip edilen etkinlikler ana temasının alt temaları, etkinliklere katılımın getirileri, öğrenciyi yönlendirme, sanatla ilişki ve sanatı önemli görme, ders dışı etkinlikler, pandemide sanatsal etkinlikler: dijital ortamlar olarak ortaya konmuştur. Okuma kültürü ana temasının alt temaları, okuma oranları ve tercihleri, öğrencileri okumaya teşvik etme, takip edilen edebiyat ödülleri, takip edilen süreli yayınlardır. Karşılaşılan zorluklar ana temasının alt temaları ise maddi zorluklar, zamansızlık ve iş yükü olarak belirlenmiştir. Ders kitaplarının yeterliliği ana temasının alt teması, kitaplarda yaratıcı etkinlikler, derste kullanılan metinler olarak ortaya çıkmıştır.

Bu bölümde görüşmelerden elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan kod, kategori ve temalar görseller halinde sunulmuştur. Verilerin katılımcı görüşleri doğrultusunda yoğunlaştığı kodlar “kod matrisleri” ve “kelime bulutu” görselleri okuyucuya bütünsel bir bakış açısı sunması amacıyla bu bölümde yer almaktadır. Bu araştırmada yer alan, “öğretim programı kapsamındaki değerlerin kazanımı bağlamında beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin deneyimleri doğrultusundaki görüşleri nelerdir?” sorusuna ve alt sorulara dair bulgular aşağıda verilmiştir.

Bulgular “Takip Edilen Etkinlikler”, “Okuma Kültürü”, “Karşılaşılan Zorluklar” ve “Ders Kitaplarının Yeterliliği” temaları altında verilmiştir.

Takip Edilen Etkinlikler

Katılımcı öğretmenler, takip edilen etkinlikler teması altında etkinliklere katılımın getirileri, edebiyat öğretmenlerinin sanatla ilişkisi ve sanatın önemi, ders dışı etkinlikler, pandemi sürecinde gerçekleştirilen etkinlikler ve öğrenciyi yönlendirme alt temalarına yönelik düşüncelerini ifade etmişlerdir.

Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretmenlerine sanatsal ve kültürel etkinlikleri takip edip etmedikleri ve hangi etkinliklere katılmayı tercih ettikleri sorulmuştur. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Sanatsal ve Kültürel Etkinlikleri Takip Etme Durumu

	Frekans	Yüzdeler
Takip ediyorum.	4	25
Takip etmiyorum.	2	12.5
Belirli etkinlikleri takip etmeyi tercih ediyorum.	8	50
Yaşadığım il itibarıyla bu tür etkinliklere olanaklar doğrultusunda katılabiliyorum.	2	12.5

Takip edilen sanatsal etkinlikler noktasında öğretmenlerin yanıtlarına göre en fazla tiyatroyu ve kitap fuarlarını tercih ettikleri ortaya çıkmıştır. Bunu yanında müze, film festivalleri ve farklı alanlarda çeşitli festivallere katılmayı da tercih ettikleri ortaya konmuştur. Katılımcı 16 öğretmenin 15 tanesi tiyatro izleyicisi olduklarını söylemişlerdir.

Hatay’da katılım sağlayan öğretmenlerin olanakları doğrultusunda tüm etkinliklere katılmaya gayret gösterdiğini belirtmiş bunların içinde en kolay ulaşılabilir olanın tiyatro olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcı öğretmenlerden dört tanesi müze, ikisi bienal, üçü sergi ve bir tanesi de özellikle film festivallerini takip ettiklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda sanatçıların veya uzmanların düzenlemiş oldukları atölye çalışmalarına, seminerlere, söyleşilere katıldıklarını belirten sekiz katılımcı vardır. Öğretmenlerden bir tanesi fotoğraf festivallerine de katıldığını belirtmiştir. Katılımcı öğretmenlerin on dördü kitap fuarlarını takip etmeye özen gösterdiklerini söylemişlerdir. Öğretmenlerin bir tanesi, dijital platformların yaygınlaşmasıyla beraber etkinliklere katılımının oldukça azaldığını ifade etmiş, sinemaya olan ilgisinin de bu mecralarla beraber azaldığını söylemiştir. Görüşmeye katılan tüm öğretmenler, edebiyat öğretmenlerinin sanatsal ve kültürel faaliyetleri yakından takip etmeleri gerektiğini söylemişlerdir.

Katılımcı öğretmenlerden Ö3, festival olarak edebiyat festivallerini tercih ettiğini ve öğrencilikten beri bunu alışkanlık hâline getirdiğini belirtmiştir. Amerika’da bulunan katılımcı yaşadığı şehirde ülkede yaşayan farklı kültürlerle ait çeşitli etkinliklere katıldığını ve toplumların kültürel çeşitliliğini deneyimlediğini ifade etmiş ve şunları söylemiştir:

“Öğrencilikten beri daha çok edebiyat festivallerini takip ediyorum. Bazı üniversiteler düzenliyor, mesela en son Kültür Üniversitesinde katılmışım. Daha çok sempozyum gibi aslında. Hem öğrencilerin hem de akademik alanda çalışan bireylerin, yüksek lisans veya doktora yapan öğrencilerin katıldıkları, makalelerini sundukları, çok farklı, çok çeşitli konularda edebiyatla ilgili zenginlikler kazanabileceğim

etkinlikler oluyordu. En son Kültür Üniversitesinde katılmışım. Bunun yanında şu an bulunduğum ülke dolayısıyla çok fazla etkinliklere katılma imkânı bulamıyorum ancak zaman zaman gerçekleştirilen yerel etkinliklere katıldım. Bunlardan birisi burada yaşayan farklı ülkelerden insanların kendi kültürlerine dair unsurlara izlemek ve bunlara dâhil olmakla ilgiliydi. Çok güzel bir deneyim olduğunu söyleyebilirim.” (Ö3)

Yabancı uyruklu öğrencilerle çalışan bir katılımcı, öğrencilerin ilgileri doğrultusunda Türk dizilerini izlemeye başladığını ve derslerde örneklemelerini ve yönlendirmelerini bu noktalara çektiğini belirtmiştir. Ö8’in dizilere ilgisinin nedeni ile alakalı açıklaması şöyledir:

“Şu anda Türk dizilerine ilgi yabancılar arasında çok yüksek. Ben de yabancı öğrencilerle çalıştığım için onlardan soru geldiğinden özellikle dışarıya satılmış dizleri izlemeye başladım. Bazılarını çok beğendim ve ben Türk dizileriyle Türk mesnevi tarihi arasında bir ilişki olduğunu gördüm. Çünkü benim alanım da eski edebiyat ve nasıl ki biz mesnevileri Türkleştirdiysek, Türkleştirdiysek uyarılma dizilerde dahi Türkleştirmenin başarılı yapıldığını görebildim.” (Ö8)

Etkinliklere Katılımın Yararları

Sanatsal etkinliklere katılımın derse ve öğretmene katkısı alt temasına yönelik olarak öğretmenlerin verdikleri yanıtlar doğrultusunda katılımcıların tamamı etkinliklere katılımın derse ve öğretmene katkı sağlayacağı sonucu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların tamamı buna inandıklarını belirtmiştir. Sanatla iç içe olan edebiyatın öğretiminde sanatın çok önemli bir unsur olduğu katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Bununla ilgili olarak katılımcı öğretmenlerden Ö3’ün açıklaması şöyledir:

“Bizim dersimiz çok fazla konuşma becerisine dayalı olduğu için yaptığımız her şeyi, gittiğimiz herhangi bir yeri, bir yere arkadaşımızla kahve içmeye gittiğimizde bile o deneyimi kullanabiliyoruz. O yüzden de kendimizi kültür ve sanatla doldurmanız çok önemli ve bunu öğrenciyle paylaşıyorsak öğrencinin de ilgisini çekiyoruz demektir. Ondan sonra söylenen her şey, dersle ilgili bağdaştırılan her nokta öğrencide çok daha kalıcı oluyor. Edebiyat öğretmenin gözlem yapması da çok önemli akşam evde izlediğimiz bir dizide veya filmde bile ertesi gün derste kullanacağımız örnekler bulunabiliyor bu yüzden gözlem kesinlikle çok önemli.” (Ö3)

Öğretmenlerin tamamı, sanatsal faaliyetlerin öğretmenleri de geliştireceğini böylece öğretmen gelişiminin öğrenciyi besleyeceğini belirtmişlerdir. Katılımcılardan Ö15’in cevabı şöyledir: *“Elbette ki etkisi olacağını düşünüyorum bu tarz etkinliklerin. Öğretim ve eğitim bitimsiz dolayısıyla öğretmenin de kendini beslemesi lazım. Durmaması lazım, öğretmen beslendiği zaman öğrencilerini de besleyecektir.”*

Sanat faaliyetlerinin öğretmenlere deneyim kazandırdığını ve eğitim, öğretimi zaman ve mekândan bağımsız düşünülmesi gerektiğini belirten öğretmenler bu durumla ilgili şunları söylemişlerdir:

“Tiyatroya gitmenin avantajı tecrübe ederek bunu öğrencilere aktarmak. Ders anlatmak için bir şeyleri de yaşamak lazım. Yeni anlatımlar için yeni deneyimler lazım, bu bakımdan faydalı olacağımı düşünüyorum.” (Ö13)

“Kesinlikle etkisi var, doğrudan kullanmasak bile zihnimizdeki altyapıyı tamamıyla etkiliyor. İzlenimlerim ve deneyimlerimden dolayı derste anlatımımı çeşitlendiriyor. Yaparak ve yaşayarak öğrendiğimiz bu bilgiler, sadece öğretmene katkı sağlamakla kalmıyor şüphesiz. Bu tür etkinlikler esnasında meslekî anlamda bana neler kazandırır noktasına da odaklı oluyoruz. Sanat zaten bizim işimizin bir parçası, alanımız bir sanat dalı bu yüzden kesinlikle etkiler.” (Ö14)

Katılımcı öğretmenlerden Ö9, İstanbul’da eğitim almış olmanın veya İstanbul’da öğretmenlik yapmanın da sanatsal etkinliklere katılım imkânları dolayısıyla öğretmeni beslediğini düşündüğünü söylemiştir. Ö9’un bununla ilgili ifadeleri şöyledir:

“İstanbul’da bambaşka bir sanat dünyası var bence bir öğretmen için inanılmaz fark ediyor, İstanbul’da okumuş olmak öğrencilikten itibaren ya da öğretmenliğinin bir kısmını İstanbul’da yapıyor olmakla taşrada yapıyor olmak arasında dağlar kadar fark olduğunu düşünüyorum. İstanbul, gerçekten sanatın başkenti. Ben buraya geldikten sonra inanılmaz donanım kazandığımı düşünüyorum zaten derste de aslında edebiyat tarihini o kadar az önemsiyor ve önemsetiyorum. Önemli olanın başka bir bakış açısı geliştirmek, edebiyatın da temel görevinin bu olduğunu belirtmek üzere bir ders işleyişim var. Önerdiğim filmler, gitmelerini istediğim tiyatrolar, okumalarını istediğim sanatçılar, öykü üzerine çalışmalar gibi bir sürü şey yaptırıyorum. Yani aslında standart olmamı engelliyor.” (Ö9)

Sanatla İlişki ve Sanatı Önemli Görme

Edebiyat öğretmenlerinin sanatla ilişkisi ve sanatı önemli görme alt temasına yönelik olarak katılımcı öğretmenlerden yedisi edebiyatın sanatın bir dalı olduğunu bu sebeple edebiyatın sanattan ayrı düşünülemeyeceğini belirtmiştir. Katılımcı öğretmenler, sanatın içerisinde edebiyatın en başta yer aldığını söylemiştir. Katılımcı öğretmenlerden Ö16’nin düşüncesi ise şöyledir:

“Sanat bizim alanımızla da alakalı. Sanat, kültür bizim mesleğimizin olmazsa olmazı. Atatürk’ün de dediği gibi sanatsız kalmış bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir. Ben sanatın ruhu beslediğine ve ruhsal gıdaya katkı yaptığına inanıyorum. Öğrencilere derse geçiş aşamasında dikkat çekecek şekilde gittiğim etkinliklerden bahsediyorum, bu tür faaliyetlere merak duymalarını sağlıyorum.” (Ö16)

Ö11 ise şunları söylemiştir: *“Eğitim sadece ders değildir, sanatın iyileştirici bir gücü var ve bunu kullanarak çocuklar için verimli olabiliriz. Ben bu noktada onları yönlendirerek ödevlendirmeler de yapıyorum. Kendileri deneyimlesin, farkındalıkları artsın istiyorum.”*

Edebiyat öğretmeni için sanatsal ve kültürel etkinliklerin içinde olmanın bir yaşam tarzı hâline dönüştürülmesi gerektiğini belirten bir katılımcı bu konuda eksikliklerin de bulunduğunu belirtmiştir. Katılımcı öğretmenlerden Ö2 bu konuda şu ifadeleri kullanmıştır:

“Edebiyat öğretmeni sanat etkinliklerinin içinde olmalı, bunu hayat biçimi hâline getirmelidir. Ancak bu çok az kişi tarafından ve az sayıda yapılabiliyor. Bizim bunların içinde olmamız gerekmesine rağmen takip etmek bile zor, eksiklikler söz konusu. Kişinin zihniyeti, maddî zorluklar, coğrafi koşullar engel teşkil ediyor.” (Ö2)

Öğretmenin sanatsal etkinliklere katılımının öğretmeni beslediği noktasında Ö9, İstanbul’dan öncesi ve sonrası olarak kendi öğretmenliği arasındaki farkların çok büyük olduğunu belirtmiş ve şunları söylemiştir:

“İstanbul’a geldiğim zamanki ben ve şimdiki ben arasında dağlar kadar fark var. Bu farkım da tamamen sanatsal faaliyetlerden kaynaklanıyor çünkü ekstra yaptığım başka bir şey yok. Yaş olarak da çok kişisel farklılıkların olacağı bir yaşta gelmedim İstanbul’a dolayısıyla ben sanatsal etkinliklerle yetiştim ve geliştim ve hence beni iyi bir öğretmen yapan da bu.” (Ö9)

Öğrenciyi Yönlendirme

Öğrencileri etkinliklere yönlendirme alt temasında ortaya çıkan sonuçlar en fazla öğrenci yönlendirilen etkinliğin tiyatro olduğunu göstermektedir. İstanbul’da görev yapan dört katılımcı öğretmen müzelere de öğrencileri yönlendirdiklerini, okul etkinliği olarak birlikte müze ziyaretleri yaptıklarını veya öğrencileri ödevlendirme yoluyla müzelere yönlendirdiklerini söylemişlerdir. Bununla beraber, etkinliklerin, özellikle özel tiyatroların oldukça pahalı olması sebebiyle öğretmenler, öğrencileri şehir tiyatroları veya devlet tiyatrolarına yönlendirdiklerini hatta ilçe kültür merkezlerinde oynanan ücretsiz oyunlara yönlendirme yaptıklarını söylemişlerdir. On beş öğretmen, deneyimledikleri tüm etkinliklerden öğrencilerine bahsettiklerini ve onları bunlara yönlendirdiklerini belirtmiştir. Bir katılımcı sanat ve spor alanında çeşitli etkinliklere yönlendirmeler yaptığını söylemiş ancak sınav sisteminin de bu tür yönlendirmelerde belirleyici rol üstlendiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin öğrencilerini yönlendirdikleri etkinliklerin dağılımı Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3.

	Frekans	Yüzdeler
Tiyatro	15	93.75
Müze	5	31.25
Sergi	3	18.75
Bienal	2	12.50

Katılımcı öğretmenler, öğrencileri çeşitli faaliyetlere yönlendirmeden önce ön bilgi verdiklerini, kendi deneyimlerini öğrencilere aktardıklarını ve onların ilgisini bu tür sanat etkinliklerine çekmeye çalıştıklarını

söylemişlerdir. Ö5, öğrencileri tiyatrolara yönlendirmeden önce önerdiği oyunların tanıtım filmlerini öğrencilerine izlettiğini söylemiştir. Öğretmenin söyledikleri şöyledir: *“Tavsiye ettiğim tiyatro oyunlarının bazılarının tanıtım filmlerini izlettim. Mesela Moliere’in Cimri oyununun ön izlemesini internetten açarak öğrencilere izlettim.”*

Ö6, kendi katıldığı bir etkinlikten öğrencilerine mutlaka bahsettiğini söylemiştir. Ö6, şunları söylemiştir: *“Elimden geldiği kadar çeşitli etkinliklere öğrencilerimi yönlendiriyorum. Gittiğim bir etkinliği mutlaka anlatıyorum. En son olarak Sen İstanbul’dan Daha Güzelsin adlı oyunu önermişim. Çok keyif aldığım bir tiyatro oyunuydu muhakkak öneriyorum.”*

Katılımcı öğretmenler proje ödevi olarak da çeşitli etkinliklere öğrencileri yönlendirdiklerini söylemişlerdir. Ö4’ün ifadeleri şöyledir: *“Proje ödevi olarak tiyatro oyunu veriyorum. Şehir tiyatrolarına veya devlet tiyatrolarına yönlendiriyorum. İstanbul Efendisi ve İki Efendinin Uşağı oyunlarına yönlendirmiştim en son.”*

Ders Dışı Etkinlikler

Katılımcı öğretmenlerin tamamı ders içerisinde müfredata bağlı olarak veya müfredat dışı etkinliklere mutlaka yer verdiklerini, dersin işleyişinin de buna uygun olarak şekillendiğini söylediler. Öğretmenlerin pek çoğu, ders esnasında sınıf ortamına uygun faaliyetleri tercih ettiklerini, bu tür etkinliklerin öğrencilerde farklılık yarattığını gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler, akıllı tahta uygulamalarını da kullanarak edebî eser uyarlaması olan film, dizi veya oyunlardan bölümleri öğrencilere izlettiklerini bazen de konuyla ilgili olarak bir kısa film veya animasyon izlettiklerini belirttiler. Ö1, bununla ilgili olarak şunları söylemiştir:

“Öğrencilerde okuma ve yazma noktasında alışkanlık kazandırmak için neler yapabilirim diye düşünürüm. Kitap çıkarmaya kadar çalışmalar yaptım, ancak okuldan kopmama sebep olan bir olay yaşadım ve o kopuşla beraber süreç değişse de okuma ve yazma noktalarında bilgilendirme yapıyorum. Beyazperdeye aktarılanların da sanat olduğunu ve özünde yazma eyleminin olduğunu söylüyorum. Senaryo oluşturma konusunda bilgiler veriyorum.” (Ö1)

Ö2, ders esnasında dersin işleyişine uygun olarak sanatsal etkinlikler yaptırdığını söylemiştir. *“Edebiyatın kendisi sanat, bu sebeple roman konusunu işlerken derste spontane roman canlandırması yaptırıyorum veya tiyatro canlandırmaları yaptırıyorum. En son Tersine Dünya’yı ve Yedi Kocalı Hümmüz’ü canlandırmışlardı.”*

Dersin işleniş esnasında öğrencilerin ilgi alanları doğrultusunda uygulamalara da yer verdiklerini belirtmişlerdir. Ö6, bununla ilgili olarak şunu söylemiştir: *“Öğrencilerin derse ilgisini çekmek de çok önemli, bizim dersimiz bu bakımdan daha fazla avantajlara sahip, mesela eski bir metin diyelim ki derste öğrencilerden rap şeklinde söylemelerini istiyorum, lebleğmez yaptırıyorum. Klâsik müzik dinletiyorum. Çok keyif alıyorlar.”* Ö6, bu konuyla alakalı olarak ders içinde öğrencilerin ilgisini çekmek için yaptırdıklarından bahsetmiştir: *“Kitap okuma çalışmaları yapıyoruz, bunun dışında edebiyat içerikli tabu oyunu sergiledik. Bu şekilde öğrendikleri ilgi çekici*

ve kalıcı hâle geliyor.”

Öğrenme ortamı dışında ise en fazla yapılan etkinliğin öğrencileri tiyatro, müze veya sergilere yönlendirmek olduğu tespit edilmiştir. Bunun dışında okul içinde tiyatro oyunu sahnelediklerini, okul koridorlarından birini edebiyat sokağı olarak düzenlediklerini, kitap toplama kampanyaları yaptıklarını, okuma saatlerine yer verdiklerini, Türkçenin doğru kullanımı için çeşitli projeler gerçekleştirdiklerini söylemişlerdir. Ayrıca senaryo yazma ve çekme ödevleri verdiklerini ve konunun tekrar müfredata alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Ö5, okul içi ve dışında yaptıkları proje ve etkinliklerle ilgili şunları söylemiştir:

“Birçok projemiz ve etkinliğimiz oldu. Daha önce çalıştığım okulda her sene bir tiyatro çalışması yaptık. Bu okulda ise edebiyat sokağı, kitap toplama kampanyası, kütüphaneyi yenileme çalışmaları yaptık. Sınıf içi çalışmalar yaptık, senaryo çalışmaları yaptık ve filme çekti çocuklar. 9. sınıfta önceden müfredatta vardı, çıkarıldı daha sonra ancak çok başarılı bir çalışmaydı. Çocuklar çok keyif aldı tekrar müfredata alınmalı bence.” (Ö5)

Pandemide Sanatsal Etkinlikler: Dijital Ortamlar

Pandemide sanatsal faaliyetlerin kalmadığı ve bu sebeple pandemi sürecinin çok etkili olduğu katılımcı öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Süreçte dijital ortamlarda yaygınlaşmaya başlayan bir takım etkinlikler veya eğitimlere katılımın yapıldığı da söylenmiştir. Ancak öğretmenlerin çoğu, sanatsal faaliyetleri takip etme noktasında dijital ortamlarda gerçekleştirilen etkinliklerden keyif almadıklarını, sanatın hissedilerek, yaşayarak gerçekleştirilen bir etkinlik olduğunu bu sebeple sanat faaliyetlerinin bu dönemde çok büyük sekteye uğradığını söyledikleri sonucu ortaya konmuştur. Öğretmenlerin görüşleri şöyledir. Ö6: “Çevrim içi tiyatro oyunlarını takip etmeye çalıştım ancak keyifli olmuyor.” Ö1: “Sanal dünya teoride kaldı aslında süreç dışında da takip ettik ancak doyurucu değil, hayata dokunmuyor bu sebeple ehemmiyeti olmuyor.” Ö8: “Tiyatro oyunları izledim, kapalı alanda etkinlikler yoktu ancak ben açık havada müzik etkinliğine katıldım. Çevrim içi eğitimlere de katıldım ancak bu eğitimler de etkileşim önemli olduğu için sadece dil eğitimleriydi. Ben etkileşimin olmadığı eğitimlere katılmak keyif vermediğini düşünüyorum.” Ö9: “Pandemide sanatsal etkinlik kalmadı. Ancak bazı eğitimlere katıldım. Öykü atölyeleri vardı, bu süreçte başladım. Pelin Buzluk ve Beliz Güçbilmez’in atölyelerine katıldım. Çok film izledim ve evde yapılabilecek etkinlikleri gerçekleştirdim.”

Bazı öğretmenler, bu süreçte sanat faaliyetleri dışında eğitimlere katıldıklarını söylemiş bazıları da belki gitmek için hiç imkân bulamayacakları bazı mekânları bu dönemde dijital ortamlarda ziyaret edebilmelerinin olumlu bir etki olduğunu belirtmişlerdir. Ö5, bu konuyla ilgili olarak şöyle konuşmuştur: “Covid- 19 döneminde çevrim içi müzeleri ziyaret ettim. Frida Kahlo’nun evini dijital ortamda gezme imkânı buldum. Sunay Akın’ın Oyuncak Müzesi’ni aynı şekilde gördüm.”

Katılımcı öğretmenlerden Ö5, covid-19 öncesinde düzenli olarak tiyatro oyunlarını takip ettiğini ancak pandemiyle beraber bu süreç biraz yavaşladığını belirtmiştir: “Pandemiden önce düzenli bir tiyatro hayatım vardı.

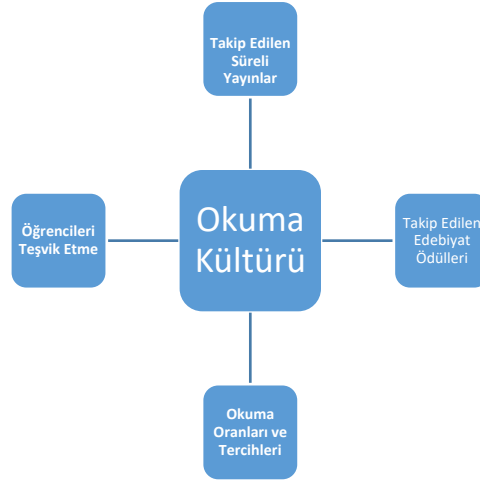
Şimdi sinema biraz daha öne çıktı. Daha çok oğluma yönelik filmlere gidiyoruz birlikte değerlendirme yapıyoruz.”

Katılımcı öğretmenlerden Ö4 ‘ün ifadeleriyle pandemi sürecinde azalan etkinliklere katılım oranının daha önce var olan alışkanlıkları da değiştirdiği ve süreç uzadıkça başka zorunluluklarla beraber katılım oranının azalmasının da bir alışkanlığa dönüştüğü sonucu ortaya çıkmıştır. Ö4’ün söyledikleri şöyledir:

“Pandemi sürecinde faaliyetlere katılım oranı yarı yarıya azaldı diyebilirim. Okullarda tam zamanlı eğitime geçildikten sonra da durum çok değişmedi. Okulda sabahçı- öğlenci şeklinde eğitim veriyoruz. Öğlenci olunca 7-8 gibi ders bitiyor ancak hafta sonu vakit ayırabiliyorum. Bir alışkanlık da yapıyor aslında. Gitmeye gitmeye eksikliği çok hissedilmez hâle geldi.” (Ö4)

Okuma Kültürü

Katılımcı öğretmenlerin sorulara verdiği yanıtlardan öğretmenlerin okuma alışkanlıkları ve okuma tercihleri ortaya konmuştur. Bu doğrultuda ne kadar okuma yaptıkları, hangi yazar ve türleri okumayı tercih ettikleri ve covid 19 döneminde değişen okuma alışkanlıklarıyla ilgili sonuçlar ortaya konulmuştur. Öğrencilere tavsiye edilen kitaplar, onlarda okuma kültürünü yerleştirmek için yapılan ders dışı etkinlikler okuma kültürü teması doğrultusunda sorulan sorular ve öğretmen yanıtlarıyla belirlenmiştir.

Takip edilen edebiyat ödülleri, hangilerinin takip edildiği, öğretmenlerin okuma tercihlerinde edebiyat ödüllерinin etkisinin ne olduğu; süreli yayınları takip etme ve öğretmenlerin tercih ettikleri süreli yayınlar, öğretmen yanıtlarıyla ortaya konmuştur.

Okuma Oranları ve Tercihleri

Tüm edebiyat öğretmenlerinin rutin bir okuma alışkanlıklarının olduğu ortaya konmuştur. Edebiyat öğretmenlerinin okuma oranları ve okuma tercihleri alt teması ile öğretmenlerin kitap okuma oranlarının değişiklik gösterdiği de ortaya konmuştur. Ancak tüm katılımcı öğretmenler, ayda en az bir kitap bitirdiklerini

belirtmişlerdir. Bu sayı bazı öğretmenler için dört, beş; bazı öğretmenlerde sekize kadar çıkmaktadır. Her hafta bir kitap okumaya çalıştığını belirten öğretmenler de bulunmaktadır. Ö4, bu alışkanlığı ile ilgili şunları söylemiştir: *“Her hafta bir kitap bitirmeye çalışıyorum, öğretmenler arası oluşturduğumuz kitap kulübümüz de var, bir kitap belirliyor ve yorumluyoruz, sadece edebiyat öğretmenlerinden oluşmuyor grubumuz.”*

Özellikle pandemi sürecinde okuma oranlarının arttığını belirten öğretmenler olmuştur. Bu süreç çeşitli sebeplerle okuma düzenlerinde değişiklikler de oluşturmuştur. Katılımcı öğretmenlerden Ö1, pandemi sürecinde okuma alışkanlıklarıyla ilgili olarak şunları söylemiştir: *“Pandemi sürecinde okuduğum kitap sayısı arttı ancak bazı kitapları yarım bıraktığım da oldu. Ancak okuma oranım arttı.”*

Ö2 kitap okuma düzeninin her zaman aynı olmadığını belirterek okuma alışkanlıkları ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: Bazen haftada iki, üç; bazen ayda bir kitap okuyorum. Ö8, sürekli bir okuma süreci içinde olduğunu belirterek şöyle konuşmuştur: *“Sürekli bir okuma içindeyim. Son bir buçuk ayda iki kitap okudum, bitirdim ancak kitapla ilişkim sürekli. Kitapla yaşıyorum, e kitap, kütüphane kullanıyorum. Dinlemeye de yeni başladım, seslendirme sanatçılarının okuduklarını tercih ediyorum.”*

Öğretmenlerin okuma tercihlerinin de çok çeşitli olduğu katılımcı öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucu ortaya konmuştur. 16 katılımcı öğretmenin 12’ü daha çok kurgusal eserleri okumayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte öğretmenlerin yanıtlarından fantastik kurgu okuma tercihinin düşük olduğu sonucu ortaya konmuştur.

Ö3, çok sık okuma yaptığını ve herhangi bir türde sınırlama yapmamaya özen gösterdiğini belirtmiş ancak fantastik kurgu okumadığını ve izlemediğini eklemiştir. Ö3’ün ifadeleri şöyledir: *“Yüzüklerin Efendisi serisini okumadım ve hatta izlemedim. İlgimi çekeceğini düşünmüyorum.”*

Diğer dört öğretmenden biri şiir okumalarının ön planda olduğunu söylemiş, ikisi her türlü okuma yaptığını biri ise gerçekliği olan eserleri okumayı tercih ettiğini belirtmiştir. Katılımcı öğretmenlerden Ö1, okuma tercihleri ile ilgili şöyle konuşmuştur:

“Lise ve üniversite yıllarında kurgu ağırlıklıydı tercihim daha sonra hayatın gerçekliğine dokunan tarihsel yönü ağır basan eserler ön plana çıktı. Roman çok çekici gelmiyor. Yazar olarak ise lise yıllarımdan beri Yaşar Kemâl, hayatımda önemli bir ivmedir. Hayata dokunan yazarları seviyorum. Çukurovalı olmaktan belki, ırgat kültürü, pamuk tarlaları. Ancak dönüm noktası Yaşar Kemâl.” (Ö1)

Ö8’in okuma tercihleri ile ilgili söyledikleri şunlardır:

“Benim okuma serüvenim çeşitli, araştırma noktasında akademik okumalar yapıyorum. Özel alan okumalarına da ihtiyaç duyuyorum, kendimi tamamlamak istediğim alanlar var. Bazı yazarlara, dile ihtiyaç duyuyorum. Öykü, roman okuma ihtiyacı hissediyorum. Beni çok etkileyen Tarık Buğra’dır.”

Öyküleri beni çok etkilemişti, ilk okuduğum gün çarpılmıştım. “Coğrafya Dersi” öyküsü, arka arkaya okumuştum. Attilâ İlhan, fikir yazılarıyla da etkilemişti beni. Biraz eski yazarlar en çok Ali Şir Nevâî okuyorum. Zeki Velidi Togan mesela, karakteri etkileyicidir. Anılar, edebiyat dedikoduları...” (Ö8)

Ö6 ise, şiir okumalarının daha fazla olduğunu belirterek şunları söylemiştir:

“Ayda 3,4 kitap okuyorum. Ethem Baran’ın Döngel Dünya kitabı en son okuduğum kitap ancak okuduklarımdan çoğu şiir kitabı. Şiir daha çok ilgimi çekiyor şu sıralar. En çok takip ettiğim isim bu sıralar Şükrü Erbaş. Yanı sıra Buket Uzuner hep takip ederim. Ayfer Tunç, Sevinç Çokum, Tolstoy ve Dostoyevski.” (Ö6)

Öğrencileri Teşvik Etme

Edebiyat kavramı yazın kelimesiyle dilimizde karşılanmaktadır, edebiyat etkinliklerinin de temelde okuma ve yazma eylemlerine dayandığı ve bu sebeple hem öğretmenlerin sürekli bir okuma faaliyeti içinde bulunmaları gerektiği hem de öğrencilerine okuma alışkanlığını kazandırmaları gerektiği tüm katılımcıların ifadeleriyle ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan hangi okul türünde olursa olsun öğrencilere bu alışkanlığın kazandırılması için öğretmenlerin derslerinde yaptıkları çeşitli etkinliklerin yanında, okuma tercihlerini öğrencilerle paylaşmaları veya zümre kararı ile kitap okuma çalışmaları yaptıkları katılımcı öğretmenlerin verdikleri yanıtlar sonucu ortaya konmuştur. Katılımcı öğretmenler, öğrencilerde okumanın alışkanlık şekline dönüştürülmesi gerektiğini belirtmişler ve yanıtlardan öğrencileri okumaya teşvik için ödevlendirmeler yaptıkları, okulda okuma saatlerinin bulunduğu ve çeşitli etkinliklerle onlara kitap sevgisini vermeye çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Ö1, öğrencileri okumaya teşvik etmek için yaptırdığı çalışmalardan bahsetmiştir.

“Okuma- yazma noktasında alışkanlık için neler yapılabilir diye düşünürüm. Kitap çıkarmaya kadar çalışmalar yaptım. Süreç değişti yaşadıklarımla beraber ancak yine de bu noktada bilgilendirme yapıyorum. Beyazperdeye aktarılanların da sanat olduğunu ve özünde yazma eyleminin olduğunu söylüyorum. Senaryo oluşturma konusunda bilgi veriyorum.” (Ö1)

Ö3, öğrencilerine tavsiye ettiği kitaplarla ilgili şunları söylemiştir: *“Kitap olarak Kazou Ishiguro’nun Beni Asla Bırakma, Günden Kalanlar; Sevgi Soysal’ın Tante Rosa’sını birkaç sene önce eski bir öğrencime tavsiye etmişim, okuyup bana yazdı, en son mutlu eden etkileşimlerden.”*

Ö9, velilerin ve öğrenci tercihlerinin bazen sanatsal etkinlikleri geri plana ittiğinden ve ders planını bu doğrultu yapmaları gerektiğinden bahsetmiştir. Ancak kitap okumayı davranış biçimi şekline getirmek için kitap okuma saatlerinin olduğunu ve sınav kitapları belirlediklerini söylemiş ve şu ifadeleri kullanmıştır:

“Metinlerle ilgili kitaptaki paragrafları işledikten sonra kendim paragrafta hazırlık gibi bir çalışma yapıyorum yani çocuğun ihtiyaçları varken kültürel şeyleri bütüne yayamıyoruz. Önce ihtiyaçları,

ailelerin beklentileri var. Ama hemen ne yaptık, biraz daha şartları zorlayarak Sunay Akın'ın İstanbul'da Bir Zürafa'sını sınav kitabı yaptık. Okuma saati yaptık bir de, okuma saatinin kitaplarını serbest bıraktık.” (Ö9)

Ö4, öğrencilere tavsiye ettiği kitapların onların ilgilerin çekmesi gerektiğinden bahsetmiştir. Bu şekilde okuma alışkanlıkları geliştirebileceklerini söylemiş ve şu ifadeleri kullanmıştır:

“Kitap okuma saatimiz oluyor her hafta, bir saat. Kitap seçiminde ilgilerini çekebilecek ve onlara bir şeyler katabilecek kitapları tercih ediyorum. Popüler kitaplara yer vermemeye çalışıyorum. Çocukların ellerinde çok fazla görüyorum bu tür kitapları. Ama onlara hep söylüyorum, bir şey senin ayağına geldiye bu en iyi demek değildir. Heveslerini kırmıyorum, bu da oku ama sana daha fazla şey katabilecek kitaplar da var. Bunlarla da ilgili konuşalım deyip yönlendiriyorum, ayırt etmelerini sağlamayı çok istiyorum bu yüzden de çok çabalıyorum.” (Ö4)

Takip Edilen Edebiyat Ödülleri

Katılımcı 16 öğretmenin 12'si tamamını olmasa da bazı edebiyat ödüllerini takip ettiklerini veya ödüllerle ilgili haberlerin karşısına çıktığında ilgilerini çektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenler, ödül alan eserleri veya yazarları okumaya da dikkat ettiklerini söylemişlerdir. En çok Nobel edebiyat ödülü ve Sait Faik Öykü ödülleri takip edildiği sonucu ortaya çıkmıştır. Ödül alan eserleri takip ettiğini söyleyen öğretmenlerden iki tanesi eserleri okuma tercihlerinde de bu ödüllerin etkili olduğunu söylemişlerdir. Katılımcı öğretmenlerden Ö10 ve Ö11, bunları takip ettiklerini ve ödül alanları okuduklarını söylemişlerdir.

Öğretmen yanıtlarından, bazı öğretmenlerin özellikle ödülleri takip etmeseler de edebiyat sitelerinde veya farklı kanallarda karşısına çıkan haberlerden yazar ve eserlerle ilgili bilgi sahibi oldukları ve bu doğrultuda okuma yaptıklarını da belirtmişlerdir. Ö8, bununla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

“Edebiyat haberlerine bakınca karşıma bu tür bilgiler geliyor. Ve dikkatimi çekiyor. Bu sebeple ödüller de dikkatimi çekiyor ve yazarları, eserleri araştırıp okuyorum. Hepsini okumuyorum ama yazarı araştırıyorum. Eserlerini araştırıyorum. Mutlaka yazarın demeçlerini dinliyorum. Amitav Ghosh'u keşfetmem de böyle oldu mesela. Ödül verildiğinin ötesinde bana bir şey söylemesi lazım. Politik sebeplerden mi bir network oluşturmak için mi verildi? Yani ödüller benim için etkili oluyor ama salt tek başına değil, yazarı mutlaka çeşitli platformlardan dinliyorum.” (Ö8)

Ö14, özellikle takip etmediğini ancak karşısına çıktığı ve bilgi sahibi olduğunda ödül alan eserleri de okumaya çalıştığını söylemiştir. Ö14'ün ifadeleri şu şekildedir:

“özellikle ödül almış mı yazar veya ödül almışsa okumalıyım gibi bir amacım yok açıkçası daha çok internet hayatımıza girdiğinden beri oradan gelen yorumlar, eleştirmenlerin yorumlarına ulaşmak daha

kolaylaştığı için ben o yorumları okuyarak karar veriyorum ama tabii ki sıkı sıkıya takip etmesem de duyuyorum. Onu okumayı istiyorum. Ancak bazı eserler çok methedilse de aynı tadı alamayabiliyoruz bu sebeple ödül konusunun biraz bireysel yorumlara açık olduğunu düşünüyorum. Tabii ki takip etmek ve neden değer görülmüş bilmek gerektiğini de düşünüyorum.” (Ö14)

Katılımcı öğretmenlerden üç tanesi ödül alan eser ve yazarlarla ilgili verdikleri yanıtlarda ödüllerin verilmesinde farklı etkenlerin de sebep olduğunu düşündüklerini söylemişlerdir. Ö4 ödülleri takip etme konusunda şunları söylemiştir: *“Okuma seçkisi oluşturma noktasında bu ödülleri takip etmenin etkisi var. Ben çok güvenmiyorum açıkçası, ödüllerin verilmesinde başka faktörler de söz konusu. Yine de bakıyorum ve bilmediğim bir yazarsa okumaya gayret gösteriyorum.”*

Katılımcı öğretmenlerden Ö3, ödülleri, ödül alan eserler ve kendi tercihleri noktasında ödüllerin belirleyici olması ile ilgili şunları söylemiştir:

“Hepsini takip edemiyorum ancak Sait Faik Öykü ödülü benim için önemli bir yarışmaydı. Darüşşafaka kurum olarak bana çok güvenilir geliyor her zaman. Mesleğimin ilk yılında bir 12. Sınıf öğrencimin katılmak istedi ve beni danışman öğretmeni olarak seçerek onure etti. Hikâyesi kitaba girmeye hak kazandı ve biz o sayede ikimize de sembolik ödüller sağlandı. Ama her şeyden önce o kitapta öğrencimin öyküsünün bulunması çok güzeldi. O yüzden Sait Faik öykü ödülleri bakış açım çok farklı. Nobel ödülleri gelirse, takip ediyorum, bu sene Nobel’i kim almış, Nobel benim için böyle bazen çok iyi yazarlar ödül alabiliyorken bazen de politik durumlar etkili olabiliyor. O yazar kötü demiyorum ama rakibi olan da çok iyi diyebiliyorum ama tabii bu çok sübjektif bir şey çünkü edebiyatın kendisi tamamen sübjektif esastır. O yüzden teknik için evet ama bir şeye ödül vermek bazen kime göre, neye göre olabiliyor. Bu konuda karışık düşüncelere sahibim aslında. Ama asla bu yazarı okumam diye bir şey söylemem. Edebiyat öğretmenin her ön yargısız olması ve her türlü okumalara açık olması gerektiğini düşünüyorum.” (Ö3)

Ö16’nın söyledikleri ise şu şekildedir:

“takip ederim, ödül alan eserlerin nitelikli olduğuna inanıyorum ama bunun bir algı çalışması olduğunu da düşünüyorum. Gerçekten Nobel verilen bir eserin kaliteli bir yapıt olduğunu anlıyorsunuz ödülü hak eden daha kaliteli eserler de oluyor. Burada politik sebepler devreye giriyor. Ülkemizde verilen ödüllerde de politik sebepler, düşünce dünyası etkilidir ama bir edebiyatçı olarak baktığımda insanın dış dünyadan kopması veya düşünce dünyasının olmaması mümkün değildir. Ama ödülleri ben adil bulmuyorum yine de ödül alan eserlerin yüzde doksanın iyi eserler olduğunu düşünüyorum.” (Ö16)

Katılımcı öğretmenlerden Ö13, ödül alan eserlerin kendi seçkisini oluştururken etkili olmadığını ifade etmiştir. Okuma eyleminin ve okuma tercihlerinin kişisel olduğunu ve bunu belirleyecek olanın kendisi olması gerektiğini belirtmiştir. Ö13’ün söyledikleri şu şekildedir: *“Bugüne kadar bu ödüller benim tercihlerimi etkilemedi, bundan*

sonra da etkileyeceğini düşünmüyorum. Çünkü başkalarının seçtiğine göre değil ben kendime göre seçiyorum ve onlardan daha iyi seçimler yapabileceğimizi düşünüyorum edebiyat öğretmeni olarak.”

Takip Edilen Süreli Yayınlar

Katılımcı öğretmenlere süreli yayın takip edip etmedikleri, takip ediyorlarsa hangi yayınları tercih ettikleri sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan yanıtlardan 8 öğretmenin devamlı veya aralıklı olarak süreli yayınları temin ettikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Takip edilen süreli yayınlar çeşitlilik göstermektedir. Öğretmenlerin takip ettikleri süreli yayınlar arasında Türk Dili, Kitaplık, Türk Edebiyatı, Varlık, Kafkaokur, Ot ve Sözcükler dergileri olduğu ortaya konmuştur. Katılımcı öğretmenlerden Maltepe’de görev yapan ikisi Maltepe Belediyesi’nin dergisini takip ettiklerini de belirtmişlerdir.

Ö6 takip ettiği dergilerle ilgili olarak şunları söylemiştir:

“Ulaşabildiğim oranda takip etmeye gayret gösteriyorum. Kafkaokur, Ot gibi dergilerin yanında Maltepe Belediyesi’nin çıkardığı ve benim gerçekten de çok başarılı bulduğum dergiyi takip ediyorum. Bütün süreli yayınlarla yarışabileceğini düşündüğüm İstasyon dergileri var. Aylık çıkarıyorlar. Çok ünlü yazar var ve birçok konuya parmak basıyorlar. Fazlaca alıyorum, okula götürüyorum. Kütüphaneye, öğretmenler odasına muhakkak bırakıyorum. Öğrencileri de yönlendiriyorum.” (Ö6)

Şu anda herhangi bir süreli yayını takip etmese de öğrencilik yıllarında veya öğretmenliğinin ilk yıllarında dergiler aldıklarını söyleyen katılımcı öğretmenler de bulunmaktadır. Öğretmenlerin bazıları süreli yayınların yanı sıra dijital platformları daha çok kullanmayı tercih ettiklerini de söylemişlerdir. Sosyal medya platformlarının da bu noktada kullanışlı olduğu katılımcı Ö4 tarafından ifade edilmiştir. Ö4 şunları söylemiştir:

“Süreli yayınları takip etmeyi son zamanlarda bıraktım. Güncel edebiyattan haberdar olmak için takip etmek istiyorum ancak dijital platformlar daha etkili oluyor. Edebiyat ve sanat adına çeşitli sosyal medya platformlarında takip ettiğim sayfalar da var. Daha önceden ise Sözcükler dergisini takip ediyordum.” (Ö4)

Katılımcı öğretmenlerden Ö8, pek çok yayını bir arada takip ettiğini söylemiştir. Ö8’in söyledikleri şöyledir: *“Ben ilk lisede Türk Edebiyatı dergisini takip ediyordum. Şu anda da pek çok yayınevinin dergilerini takip ediyorum. Bir şekilde ulaştığım tüm dergileri takip edip edebiyat gündeminde neler var, bakıyorum.”*

Karşılaşılan Zorluklar

Sanat etkinliklerine katılımın edebiyat dersi öğretmenlerinin kişisel gelişimleri ve bu etkinliklere katılmış olmanın getirilerini derse yansıtılabilmeleri bakımından önemi etkinliklere katılımın getirileri alt temasında öğretmen görüşlerine yer verilerek ortaya konulmuştur. Katılımcı öğretmenlerin 14’ü aktif görev yaptıkları esnada

İstanbul'da ikamet etmekte veya etmekteydiler. Sanatsal ve kültürel faaliyetler açısından İstanbul'da görev yapmanın çok sayıda ve çeşitlilikte etkinliklere ulaşmak bakımından diğer şehirlerle kıyaslanamayacak imkân sağladığı belirgindir. Ancak böyle zengin bir çeşitliliğin olduğu ortamda öğretmenlerin bu etkinliklere katılımı kısıtlanmakta veya sınırlı sayıda kalmaktadır. Edebiyat öğretmenlerine yöneltilen sorulara verilen yanıtlar, etkinliklere katılımında öğretmenlerin önünde hangi engellerin yer aldığını ortaya çıkarmıştır.

Üzerlerinde çok fazla iş yükünün bulunması ve öğretmen maaşlarının yetersizliği sebebiyle sanatsal ve kültürel faaliyetlere katılımın öğretmenler açısından da sınırlı kaldığı katılımcı öğretmenlerin verdikleri yanıtlar sonucu ortaya konmuştur. Öğretmenler bu konuda yapılabileceklerle ilgili çeşitli öneriler dile getirmişlerdir.

Maddi Zorluklar

Katılımcı öğretmenlerden bazıları, etkinlik ücretlerinin öğrencileri yönlendirmede engel teşkil ettiğini söylemişlerdir. Bu bakımdan özellikle ekonomik sınıfı düşük öğrenci profillerinin bulunduğu okullarda öğrencileri ilçe belediyelerinde yer alan ücretsiz oyunlara veya gösterilere yönlendirdiklerini söylemişlerdir. Ö4, bu konuyla ilgili olarak şunları söylemiştir:

“Çalıştığım okulda öğrencilerin ailelerinin sosyoekonomik durumları oldukça düşük, eğitim profilleri de öyle. Bu sebepten onların etkinliklere ayıracak bütçeleri yok veya çok az. Ben de ücretleri uygun olan şehir tiyatrolarına veya devlet tiyatrolarına yönlendiriyorum. Bunun yanında ilçe belediyelerine de güzel oyunlar geliyor ve tamamen ücretsiz. Bazen İş Sanat etkinlikleri içinde ücretsiz gösteriler oluyor, bunları da öğrencilerle paylaşıyorum.” (Ö4)

Katılımcı öğretmen, sanat faaliyetlerinin öğretmenler açısından çok önemli olduğuna değinmiş ve öğretmenin bu tür faaliyetlere katılımının önünde yer alan engellerden söz ederek şunları söylemiştir: “Özeleştirme yapmak gerekirse okul bu konularda öğretmeni engelliyor. Okul profili çok etkili. Aynı zamanda ekonomik şartlar, git gide eriyen maaşlarımız. Bu tür etkinlikler artık öncelik hâline gelmiyor çünkü maaşlar zor yetiyor.”

Ö6'nın aynı konu hakkında söyledikleri şöyledir: “Çocukları bir etkinliğe yönlendirirken hep maddi yönünü düşünüyorum. Bu durum, sabit geliri olan biri olarak beni bile düşündürüyor ancak Türkân Saylan Kültür Merkezi bizim için büyük şans. Oradaki etkinlikler ücretsiz olduğu için bunlara yönlendiriyorum.”

Ö14, öğretmenlerin iş yüklerinin fazla olduğu ve maddi olanakların yetersiz olduğu bu noktada hem özel hem devlet kurumlarının öğretmene yardımcı olması gerektiğini söylemiştir. Bu tür etkinliklere katılımın edebiyat öğretmenleri için çok önemli olduğunu bu sebeple edebiyat öğretmenlerine destek verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ö14 şu ifadeleri kullanmıştır:

“Kurumların bu konuda öğretmenlere yardımcı olması gerektiğini düşünüyorum. Resmî kurumlarda desteklenme yok sanırım ancak bu tür etkinlikleri yakalayabilmemiz için hem resmî hem özel kurumlarda katkı sağlanmalı öğretmene, sanatsal faaliyetlere katılım sağlayabilmeleri için ek ödemeler yapılabilir. Çünkü öğretmenin öğretebilir hâle gelmesi için o aşamaları da yaşamaları gerekiyor.” (Ö14)

Ö11’in önerileri şöyledir: *“Birçok ücretsiz ve çok güzel etkinlikler var ama birçoğu da paralı! Bu tür etkinlikler sadece öğretmenler için kontenjanlar ayrılabilir.”*

Ö10 ise şöyle konuşmuştur:

“Maalesef maddiyat ülkemizde en büyük engel. Öğretmen maaşları çok yetersiz. İstanbul gibi bir şehirde yaşamak zaten zor. Kiralar çok yüksek dolayısıyla önceliklerimizi bunlar belirliyor. Ancak her öğretmenin sanatsal etkinlikleri takip etmeleri gerek. Bu bir ihtiyaç da aynı zamanda o sebeple öğretmen maaşlarında iyileştirmeler yapılmalı.” (Ö10)

Ö16, İstanbul Devlet ve Büyükşehir Belediye tiyatrolarında sahnelenen oyunların ücretlerinin uygun olduğunu söylemiştir. Ancak sinemalarda fiyatlandırmaların çok yüksek olduğunu, canlı performansların yer aldığı tiyatrolarda da bu bakımdan iyileştirmelerin yapılabileceğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin maddi yetersizliklerden dolayı yeterli katılım sağlayamamaları ile ilgili olarak ise şöyle konuşmuştur: *“Öğretmenlerin bu tarz etkinliklere katılmaları için kullanabilecekleri bir kaynak ayrılabilir.”*

Zamansızlık ve İş Yükü

Öğretmenler, ders dışında iş yüklerinin bulunduğu ve hafta içi zamansızlık gibi sebeplerle de etkinliklere katılım imkânlarını yakalayamadıklarından bahsetmişlerdir. Öğretmenlerin yanıtlarından ders saatlerinin fazla olması, genellikle maddi yetersizlikler sebebiyle ders dışı etkinliklere ayrılan zaman öğretmenlerin sanata ve kültürel etkinliklere ayıracağı zaman dilimini kısıtlamaktadır sonucu ortaya konmuştur.

Ö3, okullarda iş yükü ve önceliğin dersin işleyişine uygun olması bakımından etkinliklere, öğretmen eğitimi için özellikle üniversitelerde düzenlenen sempozyumlara katılım imkânına sahip olamamaları ile ilgili şunları söylemiştir:

“Var olan sistem ders önceliği ama bunun ne kadar başarılı olup olmadığını biz yaşarken görüyoruz, bence başarılı bir sistem değil. Çünkü eğer öğretmen kendini doyuramazsa öğrenciye hiçbir şey veremez. Hele ki bizim branşımızda, gözlem gerekiyor, yeni deneyimler gerekiyor. Başka bir sürü şeyle kendimi

doymalıyım ki öğrenciye de onu sunabileyim. Bence Milli Eğitim’de çalışanlar için özellikle söylüyorum. Çünkü iyi bir özel okulda çalışıyorsa öğretmen eğer izin alabiliyor. Ama devlet ders öncelikli politikayı değiştirip bize öncelik verse bununla ilgili, çünkü suiistimallerin önüne geçilebileceğine inanıyorum, bence işini daha çok seven öğretmenler olacaktır.” (Ö3)

Yukarıda yer alan öğretmen görüşlerinin yanında katılımcı öğretmenlerden Ö9’un ifadelerinden, öğretmenin ders yükü fazlalığının sebebi maaşların yetersizliği dolayısıyla öğretmenlerin ders ücretleri için fazla sayıda ders almak zorunda bırakılmaları sonucu ortaya çıkmıştır. Çözüm olarak öğretmenin ders programına göre planlama yapabileceğini veya katılımların okul tarafından zorunlu tutulması, buna göre plan yapılması önerileri getirilmiştir. Ö9’un bu konuda söyledikleri şöyledir:

“Etkinliğe gitmemizi engelleyen şeyler maddi yetersizlikler ve bunun ders programına yansması yani bizim ders almak zorunda kalmamız aslında bir öğretmen maaş karşılığı dersine girse daha çok etkinliğe gidecek kadar vakti kalır. Maaşımız yetmediği için öğretmen daha fazla ders alıyor. Ders alınca daha fazla yoruluyor ve akşamında da bir yere gitmek istemiyor.

Öğretmenlerin bu tür etkinliklere katılımları için zaman bulamamak gerçekten bir sıkıntı ancak bence buna izin verilecekse öğretmenlerin bu faaliyetlere katılımı zorunlu tutulmalı. Bence bu planlanmalı. Öğretmenlerden duyulan neden zorunlu tutuluyoruz, eğitimin gereksizliği gibi ifadelerle başlayan bir sürü cümle de duyuyoruz. Bence bu planlanmalı. Hatta bir tiyatro oyununa katılım mesela zorunlu tutulmalı ve öğretmenlerin görev saatlerinde gerçekleştirilmeli. Öğretmenin gönüllü katılım gerçekleştirmek istediği durumlarda ise okul gerekli izinleri vermeli. Ancak ders programlarıyla günlük olarak oynamak mümkün değil, o yüzden öğretmenin seçerken buna dikkat etmesi daha kolay olur.” (Ö9)

Ders Kitaplarının Yeterliliği

Katılımcı 16 öğretmenin 13’ü ders kitaplarını sanat ve kültürel faaliyetler açısından yetersiz bulduklarını söylemişlerdir. Yetersizliklerin nedenleri olarak öğrencilerin kitaplarda yer alan metinleri sevmeyeceği, metinlerin uzun olduğu, metinlerin arkasında yer alan soruların birbirini tekrar ettiği, roman özetlerinin yetersiz verildiği, öğrencilerin metinleri sıkıcı bulduğu gibi olumsuzluklar öğretmenlerin yanıtları sonucu ortaya çıkmıştır. Ders

kitaplarının ilgi çekici hâle gelmesi için öğretmenler, kitaplarda müfredatın daha öz tutularak uygulamalara ağırlık verilmesi gerektiği, metinlerin güncel eserlerden seçilmesi gerektiği, uygulamaya yönelik metinlerden seçkiler yapılması, öğrencilere metinlerle ilgili ön bilgilendirme yapılması şeklinde öneriler getirmişlerdir.

Ö4, ders kitaplarının yetersizliği ile ilgili şunları söylemiştir: *“Yeterli bulmuyorum, eskiden daha da kötüydü. Daha iyi, daha ilgi çekici metinler tercih edilebilirdi. Mesela gezi yazısı, daha ilgi çekici, daha güncel. Dil açısından da öğrencilerin anlayabileceği, ilgisini çekecek metinlerin olması gerektiğini düşünüyorum.”*

Ö8, Milli Eğitim’de çalıştığı dönemlerde yardımcı kaynaklardan faydalandığını belirterek şunları söylemiştir: *“MEB’de çalışırken hatırladığım kitapların eksikleri olduğu ve kaynak aradığımdı.”*

Ö12, ders kitaplarının güncellenmesinin yanında kullanışlı şekle getirilmesi için içeriklerin dijital ortamlarda kullanılabilir nitelikte düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ö12, şunları söylemiştir: *“Yeterli bulmuyorum. Bence dijital içerik de hazırlanıp daha pratik hâle getirilebilir.”*

16 katılımcı öğretmenin bir tanesi ders kitaplarının güncellendiğinden ve içerikte yer alan uygulama ve açıklamalarla kitapların kullanışlı hâle getirildiğini belirtmiştir. Ö9’un söyledikleri şöyledir:

“Ders kitapları bence yazma derdini ortadan kaldıracak şekilde güncellendi. Bir dönem konu anlatımları yoktu içinde. Artık var ancak Türkçe ve edebiyat dersinde gördüğümüz bu kavram karmaşaları halen devam ediyor. Mesela MEB bu sene kazanımda iletişimin öğelerini vermiş ama kitap içerisinde iletişim öğeleri yok, geçen sene vardı. Böyle sıkıntılar oluyor her nedense. Ama bence dersin kapsamına baktığımızda bir de yazma ve not almayla uğraştırmak yerine kitabın konu anlatımını içinde barındırıyor olması bence çok iyi. Yardımcı kitaplar çok verimli. Ünitenin toplam değerlendirmesine müsaade eden ünite soruları, güzel metinler var. Daha modernleşmiş, çocuklara okuma zevki verecek metinler seçilmiş. Ben MEB’in kitap konusundaki değişimini şu an için yeterli buluyorum. Sanatsal ve kültürel etkinlikler açısından da öğretmeni sınırlamıyor MEB bence. Ne kadar müfredat dayatarsa dayatsın öğretmen sınıfta tek. Bunun önemli olduğunu söyleyeyim. Altını çizdirip vermen gerekenleri vereceğin beş dersin var. Yazma çalışmalarına, anlatma çalışmalarına müsaade etmiş bence.” (Ö9)

Katılımcı öğretmenlerden bir tanesi de kitapların son yıllarda ilgi çekici şekilde güncelleştirildiğini belirtmiş, üç, dört yıl öncesi kitaplarla güncel olanları arasında yer alan farklılıklara değinmiştir. Ö3, ders kitaplarının içeriği hakkında şunları söylemiştir:

“Üç, dört yıl öncesindeki kitaplar açıkçası pek hoş değildi. Ama son iki yıldır kitaplar fena değil. Çünkü sistem değişti. Eskiden biraz daha öğrenci merkezli yapmaya çalışırken sadece örnek olup hiçbir yönlendirme yapmayan kitaplar vardı ve öğretmen de öğrenci de hangi noktadan bahsedeceğimiz ikilemine düşüyordu. Bireysel bir dersimiz yok ortak sınavlar yapıyoruz. Şu anki kitapların zenginliği biraz daha iyi. Örnek olarak iyi ama açıkçası ben hiçbir zaman tek başına kitaba bağlı bir öğretmen olmadım. Bunu

desteklemiyorum da çünkü akıllı tahta kullanıyoruz ve öğrencinin karşısına kitapta olmayan başka bir sürü örneği sunabilme fırsatım var.” (Ö3)

Derste Kullanılan Metinler

Katılımcı öğretmenler, derste kitaplarda yer alan metinlerin dışında farklı metin örnekleri getirdiklerini söylemişlerdir. 16 öğretmenin 14’ü öğrenci seviyelerini ve içerikleri gözetererek derse farklı metin örneklerini getirdikleri verilen yanıtlar sonucu ortaya konmuştur. Öğretmenler, derse okuma kitapları götürdüklerini, bu şekilde bazı öğrencilerin ilgilerini çekebildiklerini söylemişlerdir. Okumak için seçilen bazı kitapların öğrenci seviyesine uygun olmamasının öğrencilerden olumsuz dönüşler alınmasına sebep olduğu ortaya konmuştur. Ö15’in bununla ilgili olarak söyledikleri şöyledir: *“Ders dışı metin olarak okuma saatlerinde her hafta bir saat belirlediğim bir kitabı okutmuştum. Ancak öğrenciler seçtiğim kitabı okumakta çok zorlandılar ve sürekli şikâyet içindeydiler. Bu yüzden kitap ve metin seçimlerinin öğrenci seviyesine uygun olarak yapılması gerektiğini gördüm.”*

Katılımcı öğretmenlerden Ö5, çalıştığı okul türlerine göre metin seçimlerinin de farklılaştığını söylemiştir. Şu anda meslek lisesinde çalıştığı için metin örneklerini de daha çok görsel olanlardan seçtiğini belirterek şu ifadeleri kullanmıştır: *“Önceki yıllarda çalıştığım okul türüne göre derse mutlaka farklı destekleyici metinler getirdim. Şimdi çalıştığım okulda da akıllı tahtadan film ve tiyatro görselleri izletiyorum.”*

Ö6, ise ders kitaplarını devamlı olarak kullandığını ancak kendi sevdiği metinlerden örnekler getirdiğini ve akıllı tahtadan görseller izlettiğini söylemiştir. Ö6’nın bununla ilgili söyledikleri şöyledir: *“Ders kitabını hiç bırakmıyorum. Beğenmesem de öğrencinin rahat takip ettiğini düşünüyorum. Ancak sevdiğim farklı metinleri de onlara okuyorum. Kullandığım farklı metinler de var. Akıllı tahtayı kullanmaya çok önem veriyorum. Videolar izletiyorum. Radyo tiyatroları dinletiyorum.”*

Katılımcı öğretmenlerden Ö14, seçtiği metinlerin işlenen edebî dönemlerden olduğunu bu şekilde öğrencinin konuyu daha iyi anlamasının desteklenmiş olduğunu ifade etmiş ve şunları söylemiştir:

“Okuduğum romanlardan öğrencilerin dikkat çekmek için götürüyorum, onları okumaya teşvik etmek adına yapıyorum bunu. Yine kitaplardaki metinleri destekleyecek kısa edebî metin örnekleri serpiştiriyorum aralara. Zaten sanatsal metinlerin haricinde edebiyat düşünülemez o yüzden mutlaka götürüyorum, dikkat çekmek veya birlikte bir şeyler yapmak için. Bazen de yazılı dökümanlar götürdüğüm oluyor şiirler gibi. Ya da diyelim ki Tanzimat dönemini işliyorum, kıyıda köşede kalmış metinlerden götürdüğüm çok olur, konuştuğumuz dönemi onlara daha derinlemesine hissettirecek metinleri götürüyorum.” (Ö14)

Katılımcı öğretmenlerden Ö13, metin seçimi konusuna dikkat etmek gerektiğini söylemiştir. Doğru metin seçimiyle öğrencinin pek çok noktalardan eksiklerinin giderileceğini bu sebeple konunun önemli olduğunu ifade

etmiş ve şunları söylemiştir:

“Örnek verirken seçtiğim örnekler kendi beğendim eserlerden oluşuyor tabii. Şiir konusuna hazırlık yaparken onlara vereceğim şiir örneklerini hazırlar giderim. Seçmek gerekir, iyi örnek götürmek gerekir. Yarım kaftiye anlatırken bile iyi bir şiir örneği götürmek gerekir çünkü çocuğa hem şiiri sevdireceksin hem kaftiyeyi öğreteceksin hem de şairi tanıtacaksın bu bakımdan önemli.” (Ö13)

Kitaplarda Yaratıcı Etkinlikler

Öğretmenlerin yanıtlarından katılımcı 16 öğretmenin 13'ünün ders kitaplarında yer alan sanat etkinliklerinin yetersiz olduğunu düşündüklerini sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretmenler, ders kitaplarının içeriklerinin güncellenmesi gerektiğini, ilgi çekici ve modern metinlerin kitaplarda yer alması gerektiğini söylemelerinin yanında kitap etkinliklerinin teorik olmaktan ziyade pratik deneyimlere imkân hazırlayacak niteliklerde oluşturulması gerektiği üzerinde de durmuşlardır.

Ö1'nin bu konu ile ilgili söyledikleri şöyledir: *“Ders kitaplarında çok fazla bilgi üst üste çocuklara yüklenmeye çalışılıyor. Edebiyat sanat dersi olduğu için uygulama ağırlıklı olması gerek. Teorik kısmın ön planda olması dersi sanat dersi olmaktan çıkarıyor.”*

Ö5 edebiyat dersi için sanat faaliyetlerinin çok önemli olduğunu söylemiştir. Ders içinde yaptıkları bazı etkinliklerden örnek vererek ders kitaplarının içeriğinin bunları destekleyecek şekilde düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiş ve şunları söylemiştir:

“9. Sınıf kitabında daha önceki dönemlerde müfredatta senaryo ünitesi vardı. Bununla ilgili sınıf içi çalışmalar yaptık. Öğrenciler senaryolar oluşturdu ve çektiler. Daha sonra müfredattan çıkarıldı ancak çok başarılı bir çalışmaydı. Çocuklar da çok keyif almıştı bence tekrar müfredata alınması gereken bir ünite başlığı.” (Ö5)

Tartışma ve Sonuç

Bulgular “Takip Edilen Etkinlikler”, “Okuma Kültürü”, “Karşılaşılan Zorluklar” ve “Ders Kitaplarının Yeterliliği” temaları altında verilmiştir.

Araştırmada Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin görüşlerine dayanarak edebiyat ve sanat ilişkisi ortaya konmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda edebiyat öğretmenlerinin sanata olan yaklaşımları, sanatsal etkinliklere katılmaları, derslerinde ve okul dışı ortamlarda sanatsal etkinlikleri gerçekleştirme, okuma kültürleri ve öğrencilerini sanat faaliyetlerine dâhil etme durumlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bunun için öncelikle öğretmenlere “sanat” kavramının ne ifade ettiği sorusu yöneltilmiştir. Çünkü sanatın doğru algılanması, herhangi bir kavram yanılgısı içinde olunmaması araştırmanın diğer sorularının amacına ulaşmasında önemlidir.

Öğretmenlerin sanat kavramı ile verdikleri cevaplar kavram yanılığında içinde olmadıklarını göstermiştir.

Çalışmada Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin edebiyat ve sanat arasındaki ilişkiye dair görüşleri; takip ettikleri etkinlikler, okuma kültürü, karşılaştıkları zorluklar ve ders kitaplarının yeterlilikleri temaları altında nitel veri analizi yöntemiyle incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin edebiyat ve sanat arasında var olan ilişkinin farkında oldukları, etkinliklere katılımın öğretmenin kendisine ve dersin içeriğine olan katkısını önemsedikleri ancak bu tür etkinliklere katılımda çeşitli zorluklarla karşılaştıkları sonucu ortaya konmuştur. Bunu yanı sıra öğretmenlerin okuma kültürüne sahip oldukları ve bunu öğrencilerine de kazandırmaya çalıştıkları, ders kitaplarında yer alan metinleri yetersiz buldukları, ders kitaplarının içeriklerinin daha modern ve güncel metinler arasından seçilerek oluşturulması gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin takip ettikleri etkinliklerle ilgili görüşleri; etkinliklere katılımın yararları, öğrenciyi etkinliklere yönlendirme, sanatla ilişki ve sanatı önemli görme, ders dışı etkinlikler, pandemide sanatsal etkinlikler: dijital ortamlar olmak üzere beş alt tema altında ortaya konmuştur. Okuma kültürü; okuma oranları ve tercihleri, öğrencileri okumaya teşvik etme, takip edilen edebiyat ödülleri, takip edilen süreli yayınlar olarak dört alt temada; karşılaşılan zorluklar temasına ait görüşler ise maddi zorluklar, zamansızlık ve iş yükü olarak iki alt tema ile açıklanmıştır. Ders kitaplarının yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşleri, kitaplarda yaratıcı etkinlikler, derste kullanılan metinler olarak yine iki alt tema altında incelenmiştir.

Ortaya çıkan veriler, öğretmenlerin edebiyata ve sanata bakışını, okuma kültürünü, öğrencileri sanatsal faaliyetlere ve okumaya yönlendirme anlayışlarını da göstermektedir. Bununla birlikte öğretmen motivasyonunun önünde yer alan zorluklar da maaşlarının yetersizliği ve iş yükü gibi verilerle ortaya konmuştur. Türk dili ve edebiyatı dersi öğretmenlerinin doğru zamanlama ve uygulamalarla ders içinde ve ders ortamı dışında çeşitli etkinliklere öğrencilere Türk dili ve edebiyatı öğretim programında yer alan yeterlilikleri kazandırmaları mümkündür. Ancak öğretmenlerin iş yüklerinin fazlalığı, ders dışında yapılan görevlendirmeler zamanı verimli kullanmada sıkıntıya sebep olduğu gibi öğretmenin derse olumlu güdülenmesinin de önüne geçmektedir. Bu sebeple öğretmenlerin iş yüklerinin azaltılması gerekmektedir. Açık ve saygılı iletişim, öğretmene yönetim tarafından sağlanacak destek, iş yükü ve zamansızlık gibi zorluklar karşısında etkili stratejilerin uygulanması olumlu gelişmeler sağlayacaktır (Zydzianaite, Kontrimiene, Ponomarenko ve Kaminskiene, 2020: 960). İş yüklerinin fazla olmasıyla beraber öğretmenlerin yaptıkları işin karşılığını alamıyor olmaları da verimlilik ve motivasyon bakımından önemli bir engeldir. Ancak temel ihtiyaçları karşılayacak seviyede kalan öğretmen maaşlarının iyileştirilmesi gerekmektedir böylece öğretmenlerin meslekî ve kişisel alanlarda kendilerini geliştirecek imkânlarla ulaşmaları kolaylaşacak ve öğretmenin iş hayatında motivasyonu yükselecektir. Yüksek maaş, nitelikli öğretmen statüsü, iş yüklerinin azaltılması gibi önlemler, öğretmenlerden beklenen gereksinimlerin karşılanmasına yardımcı olacaktır (Brady ve Wilson, 2022: 207).

Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin verdikleri yanıtlardan elde edilen veriler, edebiyatın sanattan ayrı düşünülmeceği, öğrencileri okumaya ve sanatsal etkinliklere katılmaya teşvik etmenin onların davranışlarında olumlu değişimler sağladığı sonuçlarını ortaya çıkarmıştır. Dil ve edebiyat öğretiminde belirlenen hedef

davranışlara ulaşabilmek için öğrencilerin diğer sanat dallarının olanaklarıyla buluşması önemlidir. Yazınsal metinlerin yanı sıra görsel işitsel ve sanatsal uyarıları kullanan kurgusal nitelikli anlatıların kullanıldığı etkinliklerin yapılması gereklidir (Aslan, 2010: 196). Sınıf içi uygulamalarda da farklı uyarılara hitap edecek nitelikte ders kitapları içeriklerinin güncelleştirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Edebiyatın sanatla ilişkisi düşünüldüğünde öğretmenlerin sanatsal ve kültürel etkinliklere katılımları hem bireysel ve meslekî gelişimleri hem derslere materyal sağlamak, öğrencileri bütünleştirilmiş eğitime dâhil etmek açısından önemlidir ancak öğretmen yanıtları, iş yükü ve maddi yetersizlikler nedeniyle, bu tür etkinliklere katılımın önemli oranda engellendiği sonucunu ortaya koymuştur.

Öğreten insanın bir sanatkâr olarak değerlendirilmesi gerektiğinden ve öğretme eyleminin de bir sanat olduğu düşüncesinden yola çıkarak topluma anlamlı ve nitelikli bir hayat kurma yolunda önder olması gereken öğretmenlerin sanatla iç içe olması önemlidir. (Çetinkaya ve Bilen, 2021:5). Kimi insanda var olan yetenek doğuştan gelmektedir ancak bu yetenekleri keşfetmek ve geliştirmek nitelikli bir eğitimle mümkün olacaktır. Bunun için öğretmenlerin de donanımlı, alanında yetkin ve sanatla iç içe olması gerekir. Gelişen dünyada, eğitim yöntemlerinin gelişmesiyle öğretmenlerin konumu farklılaşmış, öğretmen sadece bilgiyi aktaran unsur olmanın çok ötesine geçmiştir. Öğretmen aktarıcı olmanın yanında yol gösterici konumundadır, bu sebeple kendisi de yaşam boyu öğrenme ve gelişme içinde olmalıdır. Bu sebeple öncelikle öğretmen eğitiminde sanat ve estetikle ilişkilendirilmiş içeriklere yer verilmesi gerekir. Bu araştırmada Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin verdikleri yanıtlar sonucu elde edilen veriler göstermektedir ki edebiyat eğitimi içine sanatı dâhil etmek, öğrencilerin farklı bakış açıları geliştirmelerine, eleştirel düşüncelerine, derse katılımın aktif hâle dönüşmesine, öğrencilerde özgüven gelişimine katkı sağlamaktadır. Öğretmenlerden alınan yanıtlar sonucu ortaya çıkan görüşleri destekleyecek veriler, çeşitli araştırmalar sonucunda da ortaya konmuştur. 2019 yılında Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen Erasmus+ programı kapsamında “Sanat ve Edebiyatın Eğitim, Yaratıcılık ve Yenilik İçin Nasıl Kullanılacağına Metodolojisi” adı altında sanat ve edebiyatın eğitim olanakları içinde temele alındığı çeşitli çalışmalardan müteşekkil araştırma kapsamında sanat ve edebiyatın eğitim ilkeleri ile birleştirilmesinin sağlayacağı yararlar belirtilmiştir. Bu araştırmalarda bütünsel eğitimin tanımı yapılmış ve bunun öğrencide oluşturacağı olumlu davranış değişimleri ele alınmıştır. Bütünsel eğitim, bireyin içinde yaşadığı topluma ve dünyaya evrensel insani değerler yoluyla bağlandığı böylece yaşam çizgisinde bir anlam ve amaç bulacağına dayanan bir yaklaşım olarak tanımlanmıştır. Bu yaklaşım, sanat ve edebiyatı öğrenme sürecine dâhil eder böylece sanat ve edebiyatın, öğrencilerin yaratıcı deneyimlere ve yenilikçi öğrenme uygulamalarına aktif olarak katılmasına uygun ortam ve uygulamalar sağlar.

Bu çalışmada öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan edebiyatın sanatla olan ilişkisinin göz ardı edilemeyeceği hatta edebiyatın bir sanat dalı olarak diğer sanatlarla daimi bir ilişki içinde olduğu sonuçları ortaya çıkmıştır. Katılımcı öğretmenlerin yanıtları, tıpkı bütünsel eğitim anlayışı tanımında olduğu gibi öğrencilerde meydana gelecek olumlu davranış değişimlerinin sanat ve edebiyat yoluyla sağlanabileceği sonucunu ortaya koymuştur. Estetik olanı farklı biçimlerde anlatma gayesinde olan sanat ve onun bir dalı olan edebiyat aracılığı ile öğrenci, estetik olana ulaşabilir, farklı deneyimler yoluyla yaratıcılığını ortaya koyar. Edebiyat, öğrencilerin yeni bakış açıları ile

farkındalıklarını arttırır.

Ders kitapları, öğrencilerin kendi kendilerine çalışmalarına olanak tanıyacak şekilde düzenlenmeli, eleştirel düşünmeyi ve aktif katılımı destekler nitelikte olmalıdır. Öğrencilerde hedeflenen davranışları kazandırmaya yönelik ve teorik bilginin yanında yaratıcılığı ortaya koyacak uygulamalara da yer verilmelidir (Mamadaliyev, Jabborova, Umarova, Abdullayeva, 2020: 614). Öğrencinin öğrenme ortamı içinde merak duygusunun beslenmesi, öğrendiklerini yaşamında kullanması farklı disiplinlerle beslenen sanat eğitimi yoluyla sağlanabilir (Güler, Yücel 2013: 1173). Türk Dili ve Edebiyatı dersi, sanatla iç içe olması dolayısıyla öğrencide iç motivasyon oluşturma, merak duygusunun güçlenmesi ve deneyimleme yoluyla öğrenileni kalıcı hâle getirebilir.

Dil öğretiminde bir yöntem olarak edebiyatın kullanılması, öğretim yaklaşımlarını çeşitlendirilmiş, metin, dil, kültürel, okuyucu, üslup temelli yaklaşımlar örneklendirilmiştir. Öğretmenlerin dil ve edebiyat öğretiminde kullandıkları yaklaşımların tercihinde kendilerinin dilsel veya edebî yeterlilikleri, estetik deneyimleri, kişisel özellikleri, duyguları veya okul dışı okuryazarlık durumları gibi faktörler de etkilidir (Calafato, 2023: 5).

Pandemi sürecinin sanat etkinliklerine ve öğrenme süreçlerine etkisi noktasında öğretmenlerin verdikleri yanıtlar, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek teknolojik donanıma öğretmenlerin sahip olması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Teknoloji ortamı içinde yetişen öğrencilerin ihtiyaçları ve beklentileri de değişmiş, öğrenciler için her alanda çeşitlilik barındıran bu ortam öğretmenlerin de teknolojiyi takip etmelerini gerekli kılmıştır. Bu yolla eğitimin ve sanat etkinliklerinin daha geniş kitlelere daha kısa zamanlarda ve farklı ortamlarda ulaştırılması da mümkün hâle gelmiştir.

Salgın döneminde MEB'in uyguladığı uzaktan eğitim faaliyetleri, informal eğitimler ve dijital ortamlarda sanat etkinlikleri, devamlılığın sağlanması, ihtiyaçların karşılanması bakımından da önemini göstermiştir. Katılımcı öğretmenlerin verdikleri yanıtlar, küresel salgının sanat faaliyetlerine etkisine dair sonuçları ortaya koymaktadır. Dijital ortamlarda sanat etkinliklerinin gerçekleştirilmesi sanatın iyileştirici gücünü ve sanatın insan için bir ihtiyaç olduğu sonucunu desteklemektedir. Katılımcı öğretmenler, sanat etkinliklerinin yaşayarak deneyimlenmesi gerektiği konusunda ortak bir görüşe sahip olsalar da katılma olanağı bulunamayan bazı etkinliklere veya müzelere pandemi sürecinde dijital ortamlarda ulaştıklarını belirtmişlerdir.

Okuma etkinlikleri de günümüzde sadece yazılı kaynaklarla sınırlı değildir. 2018 PISA Türkiye ön raporunda, internet ve iletişim araçlarının kullanımının bireylere daha fazla okuryazar olma sorumluluğu getirdiği belirtilmiştir. Teknolojinin gelişmesiyle insan hayatının her alanında bilgiyi okuma ve aktarma teknikleri de değişmiş, böylece öğrencilerin meslek tercihleri ve sosyal etkileşimlerinde de önemli değişimler görülmüştür (MEB, 2018).

Gelişen internet teknolojisi ve kullanıcı sayısının artmasıyla bu platformlarda, sanat ve edebiyat için farklı ve özgün eserler de ortaya çıkmıştır. Filmler, diziler animasyonlar, müzikler hatta çevrimiçi oyunlar, bir ağ edebiyatı ve sanatı oluşturmuş ve özellikle öğrenciler için internet vazgeçilmez bir alan, önemli bir kültürel kaynak hâline

dönüşmüştür. Giderek gelişmekte olan bu kültür, yeni deneyimlere imkân vermiş, film ve dizilerle sezgisel, işitsel ve görsel deneyimlerin bütünleşmesini sağlamıştır. Bu deneyimin etkileşimli olması sanat ve edebiyatı daha ilgi çekici hâle getirmiştir. Bunun yanında kontrol mekanizmasındaki yetersizlikler, internet ortamının sınırsız özgürlüğü, bilerek yanlış olanı aktarmak, temel değerleri göz ardı edip farklı görüşleri öne çıkarmak, tarihi gerçekleri ihlâl gibi olumsuzluklar da söz konusudur (Qi ve Pan, 2019: 616). Ancak edebiyat ve sanat öğretiminde dijital ortamların kullanılması, çok boyutlu deneyimler aracılığıyla öğrenci etkileşimini kuvvetlendirecektir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin eğitim sisteminde pedagojik, kültürel, sosyal ve profesyonel rolleri bulunabilir. Dijital etkinliklerin kullanılması, kurgusal metin okumalarında da öğrenciyi motive etmektedir Öğrencilerin dijital araçları kullanma alışkanlıkları, kurgusal metni okumayı öğrenmekten zevk almasını ve buna ilgi duymasını sağlamaktadır (Handayani, Youlia ve Febriani, 2020: 68,69). Yaşanabilecek olumsuz durumların önüne geçmek için, öğretmenler tarafından kontrol ve denetleme yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Okuma kültürü başlığı altında öğretmenlerin yanıtlarından elde edilen veriler, Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretmenlerinin böyle bir kültüre sahip oldukları sonucunu ortaya çıkarmıştır. Öğretmenlerin çeşitli okuma alışkanlıkları ve farklı tercihleri olsa da edebiyat alanında çalışıyor olmaları, okumayla iç içe bir standart doğrultusunda şekillenen yaşam düzenini gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu başlık altında kurgusal anlatı kavramı olarak daha çok kitaplar düşünülmüşse de her anlatının bir metne sahip olması görsel anlatıların da okuma kültürü altında değerlendirilmesine olanak sağlar. Katılımcı öğretmenler, özellikle küresel salgın döneminde, film ve dizi izleme oranlarında artış olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen yanıtlarından ortaya konan veriler, var olan bir kültür olarak sinema ve dijital platformların yaygınlaşmasıyla bu kavramların yeni bir alan olarak okuma kültürüne dâhil edilebileceği sonucunu çıkarır.

Edebiyat öğretimi, içerisinde dil ve okuma becerilerine yönelik uygulama alanlarının bulunmaktadır. Dil becerisi yazmaya ve konuşmaya yönelik bir beceri olduğundan öğrencilerin kendilerini doğru ifade edebilmeleri açısından da bir takım yeterliliklere sahip olmaları gerekliliğini ortaya koyar. Dil becerilerinin geliştirilmesinde öğrencilerin görme ve işitme duyularına seslenecek kamera, televizyon, bilgisayar, müzik, şiir, öykü kasetleri, duvar panoları, resimler, kısa filmler gibi farklı materyallerin kullanımı önemlidir (Aslan, 2010: 193). Okuma becerisi, 2018 PISA Türkiye Ön Raporu'nda "Kişinin hedeflerine ulaşmak, bilgi ve potansiyelini geliştirmek ve topluma katılmak amacıyla çeşitli şekillerde sunulan metinleri anlaması, kullanması, değerlendirmesi, ilişkilendirmesi ve metinler üzerine derinlemesine düşünmesidir." olarak tanımlanmaktadır. Bu doğrultuda, okuma yeterliliklerinin geliştirilmesinin yanında belirli amaçlar doğrultusunda okuma yapma ve öğrencilerin okuma motivasyonlarının yüksek olması öğrencilerden beklenen davranış biçimleri olarak ele alınmıştır (MEB, 2018).

Okuma becerisinin gelişimi, okuma alışkanlıklarıyla doğru orantılı ortaya çıkacaktır. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri, öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırma noktasında ortak görüşlere sahiptirler. Öğretmenlerin yanıtları sonucu ders ortamında ve ders dışı etkinliklerle öğrencilere bu alışkanlığın kazandırılmasına verdikleri önem ortaya konmuştur. Ders etkinliklerinde okuma alışkanlığının kazandırılması için seçilen metinlerin de öğrenci yeterliliğine uygun olması gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda edebiyatı ve sanat ilişkisi göz

önünde bulundurulması için metinlerin sanatsal etkinlikleri gerçekleştirilmeye uygun metinler arasından seçilmesi gerektiği ortaya konmuştur.

Özellikle dil alanında eğitim veren öğretmenlerin kişisel okuma alışkanlıkları üzerine yapılan araştırmalar, okuma alışkanlıkları ile öğretim uygulamaları arasında olumlu bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Calafato, 2023: 6). Bunun yanında daha önce bahsi geçtiği üzere farklı bakış açıları geliştirmek, öğrenci potansiyellerini ortaya çıkarmak, deneyimleyerek öğrenmek çeşitli okuma etkinlikleriyle geliştirilebilecek bir beceridir.

Okuma kültürü açısından ortaya çıkan sonuçlar, öğretmenlerin öğrencilik yıllarında süreli yayınları takip etmeye dikkat ettikleri ancak zaman içerisinde bu alışkanlığın kaybolduğunu göstermektedir. Katılımcı öğretmenlerin verdikleri yanıtlar, öğretmenlerin yarısının düzenli olarak süreli yayın takip etmedikleri ortaya koymuştur. Edebiyat ödüllerini takip etme konusunda ise öğretmenlerin Nobel edebiyat ödülü, Sait Faik öykü ödülü gibi önemli ve bilindik ödüllerin hangi isimlere verildiğini bildikleri ve takip ettiklerini göstermektedir ve bu ödüllerin, yazarları tanıma ve okuma hususunda önemli oranda etkili olduğu ortaya konmuştur.

Karşılaşılan zorluklar temasında öğretmen yanıtları sonucu ortaya çıkan veriler, öğretmenlerin maddi zorluklar, iş yüklerinin ağırlığı ve zaman yoksunluğu konusunda yaşadıkları sıkıntıları ortaya koymaktadır. Bilgi, iletişim teknolojisinin sürekli gelişimi ve küreselleşmenin ortaya çıkardığı talepler, işgücü dengesini de etkilemektedir. Eğitim kurumları da, işgücü piyasasına katılacak gelecekteki çalışanları yetiştirmek için yüksek kalitede eğitim standartları belirlemektedir. Bu durum, öğretmenlerin planlanan akademik saatlerine ek olarak ebeveynlerle etkileşim içinde olmaları, ek dersler yapmaları, idari destek sağlamaları gibi beklentiler oluşturmaktadır (Alvites-Huamani, 2019:161). Okul yönetimlerinin öğretmenlerden ek veya müfredat dışı çalışma talepleri, öğretmene sağlanacak desteğin yetersizliği, aşırı iş yükü nedeniyle zaman kontrolsüzlüğü gibi sebepler, öğretmenlerin meslekî gelişimlerini de sınırlandırmaktadır (Zydzianaite, Kontrimiene, Ponomarenko ve Kaminskiene, 2020: 960).

Katılımcı öğretmenlerin verdikleri yanıtlarla ortaya çıkan veriler, öğretmen maaşlarının temel ihtiyaçları bile karşılamakta yetersiz olduğunu, bu durumun sanatsal etkinliklere katılımı, kitap almayı bile lüks haline getirdiğini göstermektedir. Öğretmen maaşları, öğretmen başarısını etkilemekte, öğretmenlerin iş yüklerinin çok fazla olmasına rağmen karşılığını alamadıklarını düşünmeleri motivasyon eksikliği yaşamalarına sebep olmaktadır (Yıldız, 2021: 26). Öğretmenlere ders dışı yüklenen farklı görevlendirmeler de karşılaşılan zorluklar hususunda ortaya çıkan verilerdendir. Özellikle Türk dili ve edebiyatı zümrelerinin okullarda lokomotif görevini zorunlu olarak yüklenmeleri, dersin öğretmenlerine diğer derslere göre daha fazla yük getirmektedir. Yarışmalar, etkinlikler, kutlamalar, toplantı tutanaklarının yazılması gibi görevlendirmeler, çoğunlukla Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerine verilmektedir. Ders ağırlığının da fazla olması öğretmenlerin yükünü arttırmaktadır.

Bu durum öğretmen motivasyonunu etkilemekle birlikte Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin, sanatsal ve kültürel etkinliklere katılmak için gerekli zamana sahip olmadıkları sonucunu ortaya koymaktadır. Motivasyon eksikliği, öğretmenlerin üzerindeki strese bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Okul ortamındaki aşırı iş yükü, kaynak

yetersizlikleri, kalabalık ve büyük sınıflar, ağır bir öğretim programı ve talepkâr ebeveynler gibi faktörlerin birbirleriyle olan bağlantısı, öğretmen üzerinde baskıya sebep olmakta ve öğretmenlerde hoşnutsuzluk, öfke, endişe, hayal kırıklığı veya depresyon gibi olumsuz duygular yaratmaktadır (Brady ve Wilson, 2022: 207).

Etkinliklere katılımın maliyeti düşünüldüğünde öğretmenlerin öğrencileri, ücretsiz sanatsal etkinliklere veya İBB tiyatrosu ve Devlet tiyatroları gibi daha uygun ücretlendirme yapan kuruluşlara yönlendirdikleri ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra öğretmen yanıtları sonucu, etkinliklere katılımı zorlaştıran etkenlerden biri, görev yapılan şehirdeki imkânlar olarak ortaya çıkmıştır.

MEB'in hazırlamış olduğu ders kitapları konusunda öğretmenlerin verdikleri yanıtlar kitaplarda yer alan metinlerin ve etkinliklerin öğrencilerin ilgisini çekme ve onları derse dâhil etmede yetersiz kaldığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Edebiyat öğretimi, bireyde sosyal anlamda belirli davranış biçimleri gerçekleştirmeyi hedefler. Öğretmen yanıtları, metinlerin öğrenci seviyesine uygun seçilmediği, seçilen kısımlarda öğrencinin dikkatini toplayamadığı ve metin sonunda yer alan soruların çok fazla tekrarlandığı gibi problemleri ortaya koymuştur. Bu uygulamalar hedef davranışların öğrenciye kazandırıldığını ölçmek için yeterli olmadığı gibi, öğrencilerin derse aktif katılımlarını ve eleştirel düşünmeyi destekleyici nitelikte de değildir.

Katılımcı öğretmenlerin derse getirdikleri farklı metinler ve öğrencilere tavsiye ettikleri, zümre kararı olarak dönem başlarından itibaren okuma derslerinde öğrencilere okuttukları metinler üzerinden elde edilen sonuçlar, okuma çeşitliliği açısından önemlidir. Katılımcı öğretmenlerin verdikleri yanıtlar, klâsik eserlerin yanı sıra modern Türk ve Dünya edebiyatından okumalar yaptırdıklarını ortaya koymuştur. Burada dikkat çekici nokta öğretmenlerin metin seçimlerinde öğrenci yeterliliklerinin yanında kendi beğenileri doğrultusunda metin seçimleri yapmalarıdır.

Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin yaptıkları okumalar, öğrencilerine okuttukları veya tavsiye ettikleri eserler, farklı dillerde öğretim yapan katılımcıların yer aldığı aşağıdaki örnek çalışmayla karşılaştırıldığında oldukça geniş bir yayılma göstermektedir. Özellikle İngilizce ve Rusça öğretimi yapan katılımcılarla gerçekleştirilen çalışmada, bu dilleri öğretenlerin 19 ve 20. yüzyıllarda eser vermiş olan isimleri sıklıkla tercih ettiklerini, 21. yüzyılda eser vermiş olanları daha az kullandıkları sonucunu ortaya koymuştur. Bunun yanında tercih ettikleri eserler, öğrettikleri dilin ana dili olan yazarlara aittir. Örneğin İngilizce öğretenler, Amerika veya İngiltere'den yazarların eserlerini kullanmaktadırlar. İngilizce öğretmenleri, Ernest Hemingway, Charlotte Bronte, Jane Austen, Daniel Defoe, Edgar Allen Poe, Jack London, William Shakespeare, A.J. Cronin gibi isimlerin eserlerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Rusça öğretenler, Alexander Puşkin, Tolstoy, Dostoyevski, Mihail Bulgakov, Cengiz Aytmatov, Mikhail Sholokhov; Almanca öğretenler, Franz Kafka, Erich Maria Remarque; Fransızca öğretenler Victor Hugo, Guy de Maupassant gibi isimleri tercih etmişlerdir (Calafato, 2023:11). Türk dili ve edebiyatı dersi öğretmenlerinin görüşlerine yer verilen bu çalışmada ise Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin farklı ülkelere ait yazarların eserlerinden de okuma yaptırdıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Katılımcı öğretmenler, Yaşar Kemal, Sevgi Soysal, Ayfer Tunç, Tarık Buğra, Buket Uzuner, Sevinç Çokum, Ethem Baran, Şükrü Erbaş gibi isimlerin yanı sıra Kazuo Ishiguro, Tolstoy, Dostoyevski gibi yazarların eserlerini okuttuklarını belirtmişlerdir.

Edebiyatın sanatla olan ilişkisi edebiyat öğretiminde sanat farklı alanlarının kullanımına olanak sağlamaktadır. Sanatın insan mutluluğu ve sağlığı için önemli bir payda olduğu kabul edilen bir gerçektir. Sanat, bilişsel, duygusal ve sosyal beceriler geliştirir; empati, sosyal katılım, güven ve işbirliğini destekleyerek çatışmaları çözmeye ve sosyal uyum sağlamaya yardımcı olur (Daisy, Finn, 2019: 24). Bu bakımdan sanatla ilişkilendirilmiş bir edebiyat öğretimi, öğrencilere hedef davranışları kazandırmanın yanında onların kişisel gelişimlerini destekler.

Öneriler

Türk dili ve edebiyatı öğretim programında yer alan eleştirel ve yaratıcı düşünme, bilgi ve medya okuryazarlığı, görsel okuryazarlık, iletişim ve işbirliği gibi yeterlilik ve becerilerin öğrencilere kazandırılması amacıyla Türk dili ve edebiyatı dersinin uygulanmasında dikkat edilmesi gereken yöntemler ele alınmıştır. Buna göre öğrencilerin edebiyat ve dil bilgilerini hayatta kullanımlarına imkân verecek deneyimlere yer vermelerinin ve edebiyatla ilişkilerinin okuyucu olarak sınırlanmaması gerektiğinin önemine değinilmiştir. Aynı zamanda öğretmenler tarafından belirlenen farklı türlerde kitapların öğrenciye okutulması, öğrencilerin sözlü iletişim kurmalarına olanak verilmesi, görsel iletişim unsurlarının kullanılması ve telaffuzun önemi üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda öğretim materyallerinin hazırlanmasına ilişkin kavramlara ve seçilecek metinlerin niteliklerine de yer verilmiştir. Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen veriler, öğretmenlerin dersin işlenişinde öğretim programında yer alan yeterlilikleri kazandırmaya yönelik yollar izlediğini ve uygulamaların öğrenci deneyimlerini hayatta ilişkilendirmelerine olanak sağladığı sonucunu ortaya koymuştur.

Okuma eyleminin ve sanat etkinliklerini gelişen teknolojiyle birlikte zaman ve mekândan bağımsız olarak insan hayatında yer alması, bu tür deneyimlerin de çeşitlenmesine olanak sağlamaktadır. Öğrenmeyi öğretici kimseler olan öğretmenlerin de bu teknolojiye ayak uydurmaları ve öğrenmenin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğunu bilerek kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Dijital ortamlarda okuma ve dinleme yapmak, ulaşılması güç mekânlarda yer alan çeşitli etkinliklere katılmak gibi farkındalıklarını ve meraklarını canlı tutacak deneyimlere yer vermeleri önemlidir.

Küresel salgın döneminde eğitim ve öğretimin devam edebilmesi için uzaktan erişimler artmış ve bu süreç bazı noktalarda öğretmenleri zorlamıştır. Bilişim çağı öğrencilerine ulaşabilmek adına öğretmenlerin dijital yeterliliklerini geliştirmeleri önemli bir veri olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle kurgusal metinler üzerinden çalışmalar yapılırken dijital edebiyat uygulamalarının kullanımı etkileşimli ders işleyişi ve öğrencinin ilgisini çekebilmek bakımından önemlidir.

Öğrenimin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğu gerçeğinden hareketle öğretmenlerin meslekî ve kişisel gelişimlerinin devamlılığı için alanlarıyla ilgili yenilikleri takip etmeleri gereklidir bu bakımdan süreli yayınları ve edebiyat ödüllerini takip etmeleri önemlidir.

Öğrencilerin sanatı hayatlarıyla ilişkilendirmeleri, deneyimler yoluyla hayatı anlamlandırmaları için en uygun

alan edebiyattır. Türk dili ve edebiyatı öğretim programında yer alan özel amaçlar doğrultusunda öğrencilerin dinleme, okuma, yazma ve konuşma stratejilerini doğru ve uygun şekilde kullanarak etkili iletişimciler olmaları, eleştirel okuma becerilerini geliştirmeleri, okuma alışkanlığı kazanmaları, Türkçenin inceliklerini, Türk edebiyatının tarihî değişim ve gelişimini tanımaları, analiz ve değerlendirme yapmaları beklenmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda öğretim materyalleri hazırlanırken ders kitaplarının içeriğinin sanatla ilişkilendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Kitaplarda yer alan metinlerin modern ve güncel metinler arasından seçilmesi öğrencilerin modern isimleri ve farklı tekniklerle oluşturulmuş metinleri tanımaları bakımından önemlidir.

Ders kitaplarında yer alan ünitelerin senaryo gibi farklı metin türlerini barındırmaları ve öğrencilere çeşitli uygulama imkânı sağlayacak etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir. Bu tür etkinliklere ve metin çeşitliliğine yer verilmesi öğrencilerin dersi sanatla ilişkilendirmelerine olanak sağlayacaktır. Bu bakımdan sanatla ilişkilendirilmiş bir edebiyat öğretimi, öğrencilere hedef davranışları kazandırmanın yanında onların kişisel gelişimlerini destekler.

Bu araştırmada, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin sanatla ilgili görüşlerine odaklanılmıştır. Sanatın bütün branşlar için önemli olması sebebiyle farklı branşlardaki öğretmenlerin bu konu ile ilgili görüşleri alınabilir. Ayrıca öğrencilerin de sanat ile ilgili görüşleri alınmasıyla sanata bakış açıları ve hayatlarında sanata ne kadar yer verdikleri öğrenilebilir. Araştırmada sadece devlet okullarında görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Bu bağlamda özel okullar ve devlet okullarındaki öğretmenlerin görüşleri karşılaştırılabilir.

Araştırma nitel araştırma yaklaşımıyla gerçekleştirilmiştir. Diğer araştırma yaklaşımları ile çalışmaların yapılması alana katkı sunacaktır. Farklı araştırmalarla örneklem grubu geniş tutularak ve bütün öğretmenlik branşları dâhil edilerek branşlar arası karşılaştırmalı bir çalışma yapılabilir ve bu sayede değerlerin kazandırılmasına yönelik Türkiye profili çıkartılabilir. Geniş çerçeveli araştırma sonuçları ilgili kurum ve kuruluşların bilgisine sunularak gerekli tedbirlerin alınmasında daha çok etki ve katkı sağlanabilir.

Kaynaklar

- Alvites-Huamani, C. (2019). Teacher stress and psychosocial factors in teachers from Latin America, North America and Europe. *Propositons and Representations*, 7(3), 141-178. <http://dx.doi.org/10.20511/pyr2019.v7n3.393> adresinden erişildi.
- Aslan, C. (2010). Sanatsal uyaran olarak kısa filmlerin dil ve edebiyat öğretimi ortamlarında kullanılması bir kısa film ve etkinlik önerileri. Prof. Dr. Cavit KAVCAR Türkçe Eğitimi Çalıştayı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 13-15 Mayıs 2010 içinde, (s.193-205). Ankara.
- Brady, J. ve Wilson, E. (2021). Comparing sources of stress for state and private school teachers in England, *Improving Schools*, 25(2) 205–220. doi:10.1177/13654802211024758
- Brookfield, S. (1992). *Ethnographic research methods course notes*. NY: Teachers College, Columbia University.
- Calafato, R. (2023). Literature in language education: exploring teachers' beliefs, practices, creativity, and literary competence. *Pedagogies: an international journal*, 0, 1-18.

<https://doi.org/10.1080/1554480X.2022.2164500> adresinden erişildi.

- Çetinkaya P. R. ve Bilen S. (2021). Sanat ve öğretmen: öğretmen adaylarının sanat ile bir aradalığı. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12 (1), 276-292. doi: 10.51460/baebd.868939
- Daisy, F. ve Finn S. (2019). What is The Evidence on The Role of The Arts in İmproving Health and Well-Being? A Scoping Review. *World Health Organization. Regional Office for Europe*, 1-146. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/329834> adresinden erişildi.
- Eco, U. (2003). *Yorum ve Aşırı Yorum* (K.Atakay, çev.). İstanbul: Can Yayınları.
- Deleş, B. ve Aral, N. (2022). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sanat Eğitimine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. II. International Siirt Scientific Research Congress 21-23 March 2022 İçinde (s.1002-1013). Siirt.
- Dikmen, B.(2019). Postmodern Dünyada Edebiyat ve Görsel Sanatlar İlişkisi, 6 th Eurasian Conference on Language and Social Sciences Samarkand State University Faculty of History, Faculty of Philology, April 30 - May 1, 2019 içinde (s.385-407). Samarkand: Uzbekistan.
- Erasmus+ progress of the European Union. (2019). Sanat ve edebiyatın eğitim, yaratıcılık ve yenilikçilik için nasıl kullanılacağının metodolojisi. https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/io1_methodology_final_turkish.pdf adresinden erişildi.
- Genç, S. ve Küçükşen Öner, F. (2017). Fuat Köprülü'nün Sanat Üzerine Düşünceleri. B.Fildiş (Yay. Haz.) *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Entelektüel Mehmed Fuad Köprülü* içinde (s.185-202). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Handayani S., Youlia L. ve Febriani R.B. (2020). The use of digital literature in teaching reading narrative text, *Journal of English Teaching, Applied Linguistics and Literatures (JETALL)*, 3(2), 65-73. doi:10.20527/jetall.v.3i2.8445
- Güler, A. ve Yücel, Ş. (2013). Sanat Eğitiminin Etkililiğini Arttırmada Motivasyonun Önemi. The Fifth International Congress of Educational Research 6-9 June 2013 içinde (s.1172-1186). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart University.
- Kavaz, İ.(2020). Güzel Sanatlar İçerisinde Edebiyatın Yeri yahut Orhan Okay'ın "Sanat ve Edebiyat Yazıları" üzerine. *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, Prof. Dr. M. Orhan Okay Özel Sayısı, 79-82. <https://dergipark.org.tr/pub/hikmet/issue/58663/847894> adresinden erişildi.
- Köprülü, M.F. (2003). *Türk Edebiyatı Tarihi* (5.bs.). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kula, F. (2022). İhsan Koza'nın Senede Bir Gün Adlı Eserine Edebiyat ve Sinema İlişkisi Bağlamında Bir Bakış. *Uluslararası Yunus Emre Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 36-44.
- Mamadaliev, K.R., Jabborova, O.M., Umarova, Z.A. ve Abdullayeva, B.P. (2020). Creation of a new generation of teaching literature - a requirement of modernity. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(1), 612-619. doi: 10.37200/IJPR/V24SP1/PR201199
- McLeod, H. (2019). Art Education: Literary Connections and Beyond. *Canadian Review of Art Education*, 46 (1), 1,2. <https://doi.org/10.26443/crae.v46i1.75>
- MEB (2019). Pisa 2018 Türkiye ön raporu. Ankara: http://pisa.meb.gov.tr/eski%20dosyalar/wp-content/uploads/2020/01/PISA_2018_Turkiye_On_Raporu.pdf adresinden erişildi.
- Özcan, N.(2012). Eğitim açısından edebiyat ve Behiştî'nin "Heşt Behişt" Mesnevisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (28)1, 135-146. <https://dergipark.org.tr/pub/susbed/issue/61805/924543>

adresinden erişildi.

- Özarslan, E.(2006). Edebiyat öğretimi üzerine tasvirî bir deneme. *Millî Eğitim, Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 34 (169), 1-16. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36938/422337> adresinden erişildi.
- Özbek, Y. (2018). Sanat, Edebiyat ve Eğitim. Doğu Esintileri İnanoloji, Fars Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi. 9, 73-84.
- Qi W. ve Pan Z. (2020).The Development of Network Literature and Art in the “Aesthetic and Historical Perspectives”, *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 378, 616-619. doi:10.2991/assehr.k.191217.203
- Stewart, C.J. (1991). Teaching Interviewing for Career Preparation. USA: Educational Resources Information Center (ERIC)
- Taşdelen, V. (2006). Edebiyat Eğitimi: Hermeneutik Bir Yaklaşım. *Millî Eğitim Dergisi*, 34(169), 1-15. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36938/422337> adresinden erişildi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, D. (2021). Türkçe ve Türk dili-edebiyatı öğretmenlerinin gözünden PISA'daki okuma becerisi ve Türkiye'nin performansı: bir odak grup görüşmesi. *Journal of Qualitative Research in Education*, 27, 208-231. doi:10.14689/enad.27.10
- Yin, R.K. (2009). Case Study Research Desing and Methods (4th ed.). USA: SAGE Publications
- Zydzunaite, V., Kontrimiene, S., Ponomarenko, T. ve Kaminskiene, L. (2020). Challenges in teacher leadership: workload, time allocation, and self-esteem. *European Journal of Contemporary Education*, 9(4), 948-962. doi: 10.13187/ejced.2020.4.948

Araştırmanın Etik İzni

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması gerektiği belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bu çalışmada Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan Tarih: 08/07/2022, Toplantı Sayısı: 08 ve Karar No: 2022/297 ile etik izni alınmıştır. Ayrıca öğretmenlere bilgilendirilmiş gönüllü olur/onam formu imzalatılmıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Her bir araştırmacıların katkı oranı %50'dir.

Çatışma Beyanı

Bu araştırmanın yazarları, arasında herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını açıkça beyan eder.

Yazar Bilgileri**Derya Yıldız** <https://orcid.org/0000-0002-1981-072X>

Necmettin Erbakan Üniversitesi

Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi

Konya, Türkiye

İrtibat yazar e-posta (Contact e-mail):

*deryacintasyildiz@gmail.com***Umay Gümüş** <https://orcid.org/0009-0002-5194-0150>

Şile Oya-Ali Osman Keçici Sosyal Bilimler Lisesi

İstanbul, Türkiye